

SZTUKA I KRYTYKA

ART AND CRITICISM

POLSKI INSTYTUT STUDIÓW NAD SZTUKĄ ŚWIATA
POLISH INSTITUTE OF WORLD ART STUDIES

nr 9 (108) wrzesień

2021

SZTUKA I KRYTYKA / ART AND CRITICISM

Komunikat Zarządu

Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata

2021, nr 9 (108) wrzesień

Pod redakcją:

Jerzego Malinowskiego, Grażyny Raj i Marcina Teodorczyka (sekretarz)

**Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata /
Polish Institute of World Art Studies**

Adres redakcji:

00-032 Warszawa, ul. Foksal 11 – 6; 601 31 36 91

biuro@world-art.pl, www.world-art.pl

**Recenzenci: prof. dr hab. Anna Markowska i prof. dr hab. Jan Wiktor
Sienkiewicz**

Projekt okładki: Łukasz Aleksandrowicz

Copyright by Polish Institute of World Art Studies

ISSN 2544-9281

Zarząd prosi o wpłacanie składek i darowizn na konto Instytutu

24 1940 1076 3101 7420 0000 0000

Członkowie płacą 10 zł miesięcznie, doktoranci, emeryci i renciści 5 zł
miesięcznie.

Miesięcznik oraz publikacje Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata
można nabyć w: siedzibie Instytutu

oraz w Wydawnictwie Tako, ul. Słowackiego 71/5, 87-100 Toruń

tako@tako.biz.pl, www.tako.biz.pl

Spis treści:

Walne Zebranie Wyborcze Zarządu Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata oraz Komisji Rewizyjnej na lata 2021-2024 w dniu 9 października

Sprawozdanie z działalności Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata za lata 2017–2021

Sprawozdanie z działalności Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata za 2020 Rok

Artykuły

Katarzyna Szrodt, *Montrealskie spotkania z Alfredem Hałasą*

Henryka Milczanowska, *Wystawy plakatów Alfreda Hałasy ze zbiorów Fundacji (dla) Polskiej Sztuki Emigracyjnej 1939-1989*

Zarząd

Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata

informuje o

- **Walnym Zebraniu Wyborczym Zarządu** Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata oraz Komisji Rewizyjnej na lata 2021-2024, które odbędzie się 9 października (sobota) 2021 roku o godz. 11 [drugi termin 11.15] w Muzeum Azji i Pacyfiku przy ul. Solec 24

Porządek obrad:

1. Wybór przewodniczącego, sekretarza zebrania i komisji skrutacyjnej,
2. Sprawozdanie ustępującego Prezesa PISnSS i Zarządu PISnSS,
3. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej,
4. Wybór Prezesa PISnSS,
5. Wybory członków Zarządu PISnSS,
6. Wybory Komisji Rewizyjnej,
7. Program działalności Zarządu na następną kadencję,
8. Wybory Przewodniczącego i Sekretarza Rady Naukowej (głosują profesorowie i doktorzy habilitowani).
9. Wolne wnioski.

Uczestnictwo w Walnym Zebraniu jest statutowym obowiązkiem członka (z opłaconymi składkami). Składki można będzie opłacić przez rozpoczęciem Walnego Zebrania.

W przypadku braku możliwości uczestnictwa w Walnym Zebraniu prosimy członków o udzielenie innym członkom Pełnomocnictwa do uczestnictwa i głosowania w Walnym Zebraniu Instytutu.

Formularz Pełnomocnictwa w Załączeniu.

PEŁNOMOCNICTWO

do uczestnictwa i głosowania
w Walnym Zebraniu Członków
Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata

Jako członek Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata z siedzibą w
Warszawie przy ul. Wareckiej 4/6 m. 10, upoważniam jako mego
pełnomocnika .....

zamieszkałego w .....

do uczestnictwa w moim imieniu w Walnym Zebraniu Członków Polskiego
Instytutu Studiów nad Sztuką Świata w dniu 9.10. 2021 r. i wykonywania
prawa głosu w tymże Zgromadzeniu, przy czym pełnomocnik ma w tym
zakresie pełną swobodę działania.

Pełnomocnictwo to jest nieodwołalne. Zrzekam się prawa żądania zwrotu
dokumentu pełnomocnictwa.

Udzielam pełnomocnictwa _____

podpis

imię nazwisko

adres

miejsowość i data

Sprawozdanie z działalności
Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata
za lata 2017–2021

Poprzednie Walne Zebranie Wyborcze Zarządu Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata oraz Komisji Rewizyjnej na lata 2017-2020 odbyło się 13 maja 2017 roku w Muzeum Azji i Pacyfiku.

Wybrano wówczas Zarząd, Komisję Rewizyjną, Przewodniczącego i Sekretarza Rady Naukowej oraz Pełnomocnika Zarządu:

Prezes: prof. Jerzy Malinowski

Wiceprezesa: prof. Waldemar Deluga, dr Agnieszka Kluczevska-Wójcik, prof. Weronika Liszewska

Sekretarz: dr Anna Rudek-Śmiechowska

Skarbnik: dr Magdalena Ginter-Frołow

Członkowie: prof. Aneta Pawłowska, dr Hanna Rubinkowska-Anioł, prof. Jan Wiktor Sienkiewicz

Rada Naukowa: Przewodnicząca: prof. Anna Markowska, Sekretarz: dr Emilia Ziółkowska

Pełnomocnik Zarządu – Wicedyrektor Centrum Badań: dr Magdalena Furmanik-Kowalska

Komisja Rewizyjna:

Przewodniczący: dr Jacek Tomaszewski

Członkowie: dr Renata Piątkowska, dr Agnieszka Świętosławska

Następne Walne Zebranie Wyborcze miało odbyć się 21 marca 2020 roku.

W związku z wybuchem epidemii wybory zostały przesunięte. Początkowo zaplanowane zostały na początek października (Sztuka i Krytyka 2020, nr 4-6). Przeprowadzenie wyborów w tym czasie uniemożliwił jednak rozwój epidemii.

Sprawozdanie obejmuje okres od 2017 (maj) do 2021 (wrzesień).

Sprawozdanie za 2017 – „Sztuka i Krytyka” 2018, nr 4

Sprawozdanie za 2018 – „Sztuka i Krytyka” 2019, nr 4

Sprawozdanie za 2019 – „Sztuka i Krytyka” 2020, nr 3 oraz na stronie PISnŚŚ

Sprawozdanie za 2020 – „Sztuka i Krytyka” 2021, nr 9 oraz na stronie PISnŚŚ

Wykaz publikacji za lata 2017-2021 – na stronie PISnŚŚ (PUBLIKACJE)

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata jest jednostką badawczą na podstawie decyzji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego nr 513/ Kat/ 2017 z 25 października 2017 roku. Jest jedyną instytucją humanistyczną w Polsce, działającą w oparciu o ustawę o stowarzyszeniach, która w wyniku parametryzacji uzyskała ten status.

Instytut ma oddziały w Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Toruniu, Warszawie oraz prowadzi Polską Misję Artystyczno-Naukową w Okayamie w Japonii. Z Instytutem związanych jest 180 osób (historyków sztuki, kulturoznawców, etnologów, teatrologów, orientalistów, architektów, konserwatorów dzieł sztuki), w tym 34 profesorów i doktorów habilitowanych oraz 83 doktorów.

Placówka prowadzi działalność badawczą, wydawniczą i dydaktyczną (w formie wykładów, seminariów i zebrań zespołów). W skład Instytutu wchodzi zespoły badawcze i redakcje. Współpracuje z instytucjami zagranicznymi i krajowymi (uniwersytetami, instytutami naukowymi, muzeami i towarzystwami naukowymi) na podstawie umów i porozumień o wspólnych badaniach.

Sprawozdania Polskiej Misji Artystyczno-Naukowej w Japonii:

Sprawozdanie za lata 2017-2018 – „Sztuka i Krytyka” 2018, nr 4

Sprawozdanie za lata [2014]-2018 – „Sztuka i Krytyka” 2019, nr 4

Sprawozdanie za rok 2020 – „Sztuka i Krytyka” 2020, nr 9-10.

Sztuka prehistoryczna

Studia i monografie

t. 24 – *Sztuka naskalna. Polskie doświadczenia badawcze*, red. Andrzej Rozwadowski (2017). PISnSSŚ był partnerem konferencji *Sztuka naskalna: Dziedzictwo przeszłości* (UJ Kraków 23–24 listopada).

Digitisation and Preservation of the Manuscript Collection at the Monastery of St Saviour in Old Jerusalem

- zakończono w 2017 roku 3-letni projekt finansowany przez British Library i realizowany w Jerozolimie. Wynikiem projektu jest całkowita digitalizacja i badania konserwatorskie zbioru ponad 500 ksiąg, manuskryptów i zwojów z franciszkańskiego klasztoru Najświętszego Zbawiciela w Jerozolimie (ok. 140 000 kart) od XII do XX wieku w językach: arabskim, armeńskim, etiopskim, hebrajskim, łacińskim, syryjskim i tureckim. Szczególną uwagę poświęcono manuskryptom liturgicznym z notacją muzyczną, miniaturami i dekoracją malarską. Kierownik – prof. Ewa Balicka-Witakowska.

Digitisation of the manuscripts and documents at the Biblioteca Generale di Terra Santa and the Franciscan Archives in Old Jerusalem: second step

- Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata w końcu 1918 roku został ponownie wybrany do zarządzania międzynarodowym projektem przyznany prof. Ewie Balickiej-Witakowskiej (Uppsala Universitet, Institutionen för Lingvisitk och Filologi; PSSnSŚ) i dr. Jackowi Tomaszewskiemu (PISnSŚ) przez British Library, w ramach Endangered Archives Programme, finansowanego przez Fundację Arcadia. Projekt, EAP1142, mający na celu digitalizację, katalogową rejestrację i podstawową konserwację manuskryptów i dokumentów w Bibliotece i Archiwum Franciszkanów w Jerozolimie, jest kontynuacją podobnego projektu (EAP 823), ukończonego w roku poprzednim i uwieńczonego fotograficznym zarejestrowaniem oraz skatalogowaniem 743 rękopisów spisanych w 17 językach. Tak jak poprzednio, głównym partnerem nowego projektu jest Biblioteca Generale di Custodia di Terra Sancta i jej dyrektor Fr. Lionel Goh. Zadaniem projektu, który miał być zrealizowany w latach 2019-2020 miało być ukończenie digitalizacji rękopisów należących do kolekcji biblioteki i rozpoczęcie pracy z materiałem archiwalnym. Digitalizacja miała być prowadzona pod kontrolą prof. Weroniki Liszewskiej udziałem fotografa Romana Stasiuka i personelu pomocniczego, składającego się z lokalnych bibliotekarzy i ich asystentów.

Podczas sesji w lutym 2019 5-osobowy zespół koordynowany przez prof. Ewę Balicką-Witakowską oraz dr. Jacka Tomaszewskiego zarejestrował w formie cyfrowej 49 000 stron 138 rękopisów z okresu od IX do XX wieku. Wśród manuskryptów uwagę zwracają cenne fragmenty tekstów koptyjskich, rękopisy arabskie oraz syryjskie, a także łacińskie rękopisy iluminowane. Podczas realizacji projektu było planowane wykonanie 105 000 kopii cyfrowych stron 189 rękopisów oraz kilkudziesięciu najcenniejszych iluminowanych inkunabułów.

Sztuka średniowieczna i nowożytna Europy Środkowej

Poza seriami

- *Medieval and Early Modern Art in Central Europe*, red. Waldemar Deluga i Daniela Rywikowa (Polish Institute of World Art Studies & Ostrava University), Ostrava 2019. Materiały z międzynarodowej konferencji, zorganizowanej przez Instytut i Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu w 2017 roku.

]

Sztuka Ormian Series Byzantina. Studies on Byzantine and Post-Byzantine Art

2017 t. XV – *Art of the Armenian Diaspora*, red. Waldemar Deluga. Materiały II konferencji w Gdańsku 16-18 czerwca 2016.

2018 t. XVI – [Sztuka ormiańskiej diaspory], red. Waldemar Deluga

2019 t. XVII – [Sztuka ormiańskiej diaspory], red. Waldemar Deluga

World Art Studies

2020 t. XX – *Art of Armenian Diaspora*, red. Waldemar Deluga

Jewish art and Poland and Central–East Europe / Sztuka Żydowska w Polsce i Europie Środkowo–Wschodniej

– seria przy współpracy Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, finansowana przez MKiDN:

t. 2A Maria i Kazimierz Piechotkowie, *Bramy Nieba. Bożnice murowane na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej*

vol. 2B Maria & Kazimierz Piechotka, *Heaven's Gates: Masonry synagogues in the territories of the former Polish–Lithuanian Commonwealth*, przekład Krzysztof Cieszkowski

vol. 4 Jerzy Malinowski, *Painting and sculpture by Polish Jews in the 19th and 20th century (up to 1939)* – związane z realizacją projektu Narodowego Programu Badań Humanistycznych MNiSW

t. 5A Jerzy Malinowski, Barbara Brus–Malinowska, *Katalog dzieł artystów polskich i żydowskich z Polski w muzeach Izraela*

t. 5B Jerzy Malinowski, Barbara Brus–Malinowska, *A catalogue of works by Polish artists and Jewish artists from Poland in museums in Israel*

Przedmiotem prac redakcyjnych i przekładowych w 2017 i 2021 był tom 3 serii:

t. 3A *Oppidum Judaeorum. Żydzi w przestrzeni miejskiej dawnej Rzeczypospolitej*

t. 3B, *Oppidum Judaeorum. Jews in the urban space of the former Polish-Lithuanian Commonwealth.*

Sztuka ruska i ukraińska Series Byzantina. Studies on Byzantine and Post-Byzantine Art

t. 17 - red. Waldemar Deluga

Sztuka Europy Wschodniej / Искусство Восточной Европы / The Art of Eastern Europe

t. 7 - *Sztuka ukraińska XX wieku i polsko-ukraińskie związki artystyczne / Украинские искусство XX века и польско-украинские художественные связи / 20th century Ukrainian Art and Polish-Ukrainian artistic relations*, red. Jerzy Malinowski, Agnieszka Pospiszil i Ewa Sułek (2019). (Publikacja finansowana przez MNiSW ze środków na działalność upowszechniającą naukę).

Poza seriami

- Waldemar Deluga, *Ukrainian Painting between the Byzantine and Latin Traditions*, Ostrava-Warszawa 2019.

Rezydencje na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej – województwo podolskie

- W 2018 roku dobiegł końca czteroletni projekt badawczy, finansowany przez Fundację Lanckorońskich. Realizatorzy projektu: kierownik dr hab. Joanna Kucharzewska, dr Wioletta Brzezińska-Marjanowska, mgr inż. arch. Marcin Brzeziński. Celem projektu było wykonanie kart inwentarzowych dawnych pałaców na terenie Podola. Zamieszczono w nich informacje o historii obiektów, szczegółowy opis architektoniczny, ocenę stanu zachowania oraz wskazano najpilniejsze postulaty konserwatorskie. Wykonano architektoniczny rzut przyziemia każdego z pałaców oraz szczegółową dokumentację fotograficzną. Realizacja projektu odbywała się w czterech etapach, podczas których prowadzono na Podolu w latach 2015-2018 badania *in situ* w ponad 65 miejscowościach.

Rezydencje i siedziby szlacheckie w Wielkim Księstwie Litewskim. Materiały do dziejów architektury - Dawne województwo wileńskie

- Instytut we współpracy z Instytutem POLONIKA realizuje projekt badań rezydencji i siedzib szlacheckich na terenie dawnego WKL pod kierunkiem prof. Tadeusza Bernatowicza. W pracach brał udział zespół młodych badaczy, m.in. Alina Barczyk, dr Marcel Knyżewski, Katarzyna Schatt-Babińska, Maria Brodzka-Bestry. Celem projektu jest kompleksowe rozpoznanie historii, wartości kulturowych oraz charakterystyka typologiczna architektury pałaców, dworów oraz szlacheckich domów mieszkalnych. Monografie poszczególnych obiektów będą publikowane w tomach, obejmujących poszczególne województwa. W przygotowaniu znajdują się rezydencje Wilna i województwa wileńskiego. Zbierane są materiały do opracowania baz danych obejmujących również pozostałe województwa dawnego WKL.

W 2019 roku zorganizowano 5 wyjazdów badawczych na Białoruś, Litwę i do Rosji.

Przeprowadzono kwerendy źródeł rękopiśmiennych w: Lietuvos centrinis valstybinis archyvas w Wilnie (Główne Archiwum Państwowe Litwy); Lietuvos kultūros paveldo centras w Wilnie (Ośrodek Dziedzictwa Kulturowego Litwy); Nacjonalnyj gistorycznyj archiw Biełarusi w Mińsku; Oblasntnyj dziażawnyj archiw minskoj obłasti w Mołodecznie; Rosyjskij gosudarstwiennyj wojenno-istoričeskij archiw w Moskwie oraz kwerendy kartograficzne, kwerendy dokumentacji fotograficznych i dokumentacji pomiarowych: Biełoruskij gosudarstwiennyj archiw nauczno-techničeskaj dokumentacji w Mińsku; Biełaruskij gosudarstwiennyj archiw muzej literatury i iskusstwa w Mińsku; Biełaruskij gosudarstwiennyj archiw kinofotofonodokumentow w Dzierżyńsku (Kojdanów). Zebrano archiwalną dokumentację fotograficzną lub pomiarową takich pałaców i dworów, jak: Prużana, Snów, Radziwiłłonty, Połoneczka, Zausze, Świack. Pozyskano współczesną dokumentację pomiarową następujących miejsc: Prużana, Snów, Radziwiłłonty, Świack, Zalesie, Szczorse, Postawy, Żylicze. Zebrano dokumentację fotograficzną i przeprowadzono m.in. analizy 8 obiektów *in situ*. Opracowano materiały oraz karty inwentaryzacyjne 25 obiektów. Opracowano katalog rozumowany do dokumentacji dworów, pałaców i domów szlacheckich na ziemiach dawnego WKL na podstawie „Rejestrów podymnego” z XVII i XVIII wieku; katalog obejmuje 129 obiektów.

W 2020 w związku z epidemią jedynie do marca możliwe były bezpośrednie badania, które przeprowadzono w skromnym zakresie. Prace zespołu koncentrowały się na opracowywaniu wcześniejszych zbiorów, uzupełnianiu i pozyskiwaniu materiałów zamawianych z polskich instytucji online. Kwerendy w zbiorach na Białorusi zlecano Białorusinom i Litwinom.

Albumy Johanna Heinricha Müntza

Przygotowanie przez dr Elżbietę Budzińską do wydania trzech albumów pochodzącego z Alzacji architekta, inżyniera, rysownika Johanna Heinricha Müntza (1727-1798) w służbie Stanisława Augusta z początku lat 80. XVIII wieku, znajdujących się w Muzeum Historycznym w Moskwie (2 albumy) i Gabinecie Rycin BUW (1 album). Projekt realizowany przez PISnSŚ ze środków Instytutu POLONIKA. W 2019 roku tłumaczono z francuskiego oryginału teksty autorskich komentarzy do rysunków lawowanych piórem i akwarel barwnych.

W 2020 roku przygotowano *Dzienniki podróży* (z Warszawy po ziemiach dawnej Rzeczypospolitej (przede wszystkim na Wołyń, Podole i Kijowszczyznę) z przypisami, Katalog rysunków, Bibliografię, Wstęp w językach polskim, angielskim i rosyjskim, załączając faksymile oryginalnego francuskiego tekstu.

Sztuka XVIII-XIX wieku

Kultura Artystyczna

t. 2 – Teresa Grzybkowska, *Kobieta wodzem chwalebego czynu. Twórczynie pierwszych polskich muzeów i ogrodów filozoficznych*, red. Grażyna Raj (2018)

t. 3 – Witold Dobrowolski, *Podróż do Włoch Elżbiety Lubomirskiej i Stanisława Kostki Potockiego. Geneza łańcuckiej kolekcji starożytności*, red. Grażyna Raj (2020)

Studia i Monografie

t. 30 – Emilia Ziółkowska-Ganc, *Andrzej Goloński (1799-1854). Architekt – urzędnik Królestwa Polskiego* (2019), (Sfinansowana ze środków MNiSW na działalność upowszechniającą naukę).

Korpus dzieł malarskich Henryka Siemiradzkiego

– projekt na lata 2015-2020 (nr rej. 1aH 15 0504 83; nr umowy 0504/NPRH4/H1a/83/2015)

Henryk Siemiradzki (1843-1902) – wybitny malarz, autor najbardziej rozpoznawalnych dziś na świecie polskich obrazów (Pochodnie Nerona, Dirce chrześcijańska), który swoim darem zapoczątkował istnienie Muzeum Narodowego w Krakowie. Realizacja projektu, zakończona publikacją *Korpusu* dzieł artysty, znacznie pogłębiła badania nad sztuką polską XIX wieku i jej związkami ze sztuką europejską. Korpus jest drugim po katalogu obrazów Jana Matejki (1993) pełnym opracowaniem twórczości artysty z tej epoki, niezależnym od wystaw, opartym na szerokich kwerendach i znacznie pogłębionej dokumentacji (w tym digitalizacji korespondencji w Rzymie). Obejmuje 2 tomy w wersji polskiej i 2 – w wersji angielskiej: *Dzieła z historii starożytnej, wczesnego chrześcijaństwa i religijne* (400 s.) i *Dzieła o tematyce świeckiej* (600 s.), tom 3 – *Głosy o twórczości Henryka Siemiradzkiego* – ze studiami nad twórczością, archiwaliami i bibliografią, tom 4 – *Warsztat malarski Henryka Siemiradzkiego*. W stanowiących ważną część projektu badaniach technologicznych zastosowano szeroką gamę technik analitycznych i obrazowanie w różnych zakresach promieniowania, uzyskując bogatą bazę danych, dotyczącą materiałów i technik, stosowanych przez malarza oraz jego metod pracy. Przebadano szczegółowo ponad 90 obrazów ze zbiorów polskich i zagranicznych. Rezultaty badań wykorzystano w autentyfikacji dzieł o niepewnej atrybucji. Wydano 4 tomy materiałów z konferencji międzynarodowych i 2 tomy opracowań. Łącznie opublikowano około 100 artykułów. Dzięki publikacji *Korpusu* dorobek twórczy Siemiradzkiego zostanie wprowadzony w międzynarodowy obieg naukowy, stanowiąc podstawę do pogłębionej refleksji nad stosunkiem do antyku i

chrześcijaństwem, życiem artystycznym (w tym polskich studentów Akademii petersburskiej i kolonią artystyczną w Rzymie) oraz kulturą wizualną końca XIX wieku w Polsce i Europie. W projekcie uczestniczyły: Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata (jednostka koordynacyjna), Muzea Narodowe w Krakowie i Warszawie i współpracowały muzea rosyjskie, Muzeum Akademii Sztuk i Państwowe Muzeum Rosyjskie w Petersburgu oraz Państwowa Galeria Tretiakowska w Moskwie, a także Papieski Instytut Studiów Kościelnych. Kierownik projektu – prof. dr hab. Jerzy Malinowski.

Henryk Siemiradzki – Studia i Materiały:

t. 1 – Józef Dużyk, Piotr Szubert, *O Henryku Siemiradzkim* (Warszawa 2021)

t. 2 – Jurij Biriulow, Małgorzata Biernacka, „*Tak malować, jak pan Siemiradzki maluje, umieją tylko mistrzowie*”. *Prasa lwowska o Henryku Siemiradzkim. Antologie tekstów z lat 1872-1914* (Warszawa 2021).

Sztuka Europy Wschodniej

2016 t. IV – *Henryk Siemiradzki i akademizm / Генрих Семирадский и академизм*

2017 t. V – *Co znajduje się w obrazach Henryka Siemiradzkiego? / Что изображено на картинах Генриха Семирадского ?*

World Art Studies

2018 t. 18 – *The Henryk Siemiradzki that we do not know*

Sztuka i Krytyka

2020 nr 11-12 - *Raport z badań 2015 – 2020*

2021 nr 7 – 8 – *Siemiradzki*

Sztuka nowoczesna Europy Środkowej i Wschodniej

Studia z architektury nowoczesnej

2018 t. 6 – *Architektura polska: między Wschodem i Zachodem*, red. Joanna Kucharzewska

2019 t. 7 - *Struktura i źródła*, red. Joanna Kucharzewska

2020 t. 8 - *Architektura miast*, red. Joanna Kucharzewska

Sztuka Europy Wschodniej / Искусство восточной Европы / The Art of Eastern Europe

2018 t. VI - *Polscy i rosyjscy architekci w XIX i XX wieku / Польские и российские архитекторы в XIX и XX веках / Polish and Russian architects in 19th and 20th century*, red. Jerzy Malinowski, Irina Gavrash, Agnieszka Pospizil & Svetlana Levoshko

2020 t. VIII - *Romantyzm i jego tradycje / Романтизм и его традиции / The Romanticism and its Traditions*, red. Jerzy Malinowski, Irina Gavrash i Katarzyna Kulpińska

Stulecie polskiej awangardy i sztuka od końca XIX do 1939

- Konferencja międzynarodowa *Grupa Jung Idysz i żydowska awangarda artystyczna w dwudziestoleciu międzywojennym. Idee – postawy – relacje* (Muzeum Historyczne w Łodzi, PISnSS, Uniwersytet Łódzki, 12-13 czerwca 2019)

- VII Konferencja Sztuki Nowoczesnej w Toruniu: *Art education & art criticism in Central and Eastern Europe in the 20th and 21st centuries* (Katedra Historii Sztuki Nowoczesnej i Pozaeuropejskiej UMK, PISnSS), organizacja: dr Małgorzata Geron, Toruń 10-12 października 2019) w związku ze 100-leciem reaktywowania Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, od 1945 na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Pamiętnik Sztuk Pięknych

2018 t. 13 - *Wokół 1918 roku. Niepodległość i awangarda*, red. Małgorzata Geron i Jerzy Malinowski. Materiały VII Konferencji Sztuki Nowoczesnej w Torunia w dniach 7-9 października 2017.

2017 t. 12 - *Abraham Ostrzega i żydowskie środowisko artystyczne*, red. Renata Piątkowska

Materiały z konferencji *Wokół życia i twórczości Abrahama Ostrzegi*, zorganizowanej przez PISnSS i Zachętę 2 marca 2017.

Sztuka i historia

t. 2 - Tomasz Śleboda, *Edgar Norwerth. Architekt i teoretyk architektury* (2017)

Źródła do Dziejów Sztuki

t. VI - Małgorzata Geron, Jerzy Malinowski, *Manifesty polskiej awangardy artystycznej: Formiści – Bunt – Jung Idysz 1917-1922*, red. Grażyna Raj (2019) (Dofinansowanie ze środków MKiDN z Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa).

Poza seriami

- *From Ausgleich to the Holocaust. Ukrainian and Jewish Artists of Lemberg / Lwów / Lviv*, red. Sergey R. Kravtsov, Ilia Rodov and Małgorzata Stolarska-Fronia, Grünberg Verlag, Weimar und Rostock 2019 (materiały z konferencji Centrum Historii Miast w Europie Środkowo-Wschodniej we Lwowie, Center for Jewish Art, Hebrew University of Jerusalem, Department of Jewish Art, Bar Ilan University oraz PISnSS, Lwów, listopad 2012).

- *Jung – Idysz / Yung Yiddish 1919* – reprint trzech almanachów grupy (w jidysz, po polsku i angielsku) pod red. dr Irminy Gadowskiej, Adama Klimczaka i Teresy Śmiechowskiej (Muzeum Miasta Łodzi, PISnSS, Łódź 2019) wraz z zeszytem artykułów.

Sztuka po 1945

Pamiętnik Sztuk Pięknych

2019 t. 14 - *Sztuka polska na Ziemiach Zachodnich i Północnych od 1981 roku do współczesności*, red. Anna Markowska i Regina Kulig-Posuszny. Materiały z II konferencji, zorganizowanej przez PISnSS i IHS Uniwersytetu Wrocławskiego w Muzeum Architektury 21-22. 11. 2016. [Materiały I konferencji *Sztuka polska na Ziemiach Zachodnich i Północnych 1945-1891*, zorganizowana w 2015 roku, ukazała się w t. 11 rocznika z 2016 roku.]

Series Byzantina. Studies on Byzantine and Post-Byzantine Art

2020 t. XVIII – *Nowosielski*, red. Waldemar Deluga. Materiały z konferencji *Nowosielski Myśli* 29 maja 2019 w Warszawie.

Studia i Monografie

t. 25 - Łukasz Guzek *Rekonstrukcja sztuki akcji w Polsce* (2017)

t. 26 - *Infantka Małgorzata we współczesnej sztuce polskiej*, red. Malina Barcikowska (2017)

Sztuka i Historia

t. 3 – Anna Dzierżyc-Horniak, *Początki są zawsze najważniejsze... Geneza i działalność Galerii Foksal. Teksty programowe, wystawy, wydarzenia, artyści 1955-1970* (2019) (Publikacja finansowana przez MNiSW ze środków na działalność upowszechniającą naukę).

Poza seriami

- Beata Klocek Di Biasio, *Mitoraj. A dialog between art and history*. Foreword by Sir George Jacobescu. Translated into English by Marcin Turski. Cover design Rafał Ołbiński (Warsaw-London 2019)

- Beata Klocek Di Biasio, *Mitoraj. Dialog Sztuki z historią*. Słowo wstępne Bohdan Michalski (PISnSS – Fundacja Na Rzecz Dialogu 2020)

- Dorota Grubba-Thiede *Spoleczne konteksty współczesnej rzeźby i sztuki multimedialnej. Studia nad sztuką polską i powszechną* (2019).

Słownik artystów polskich na Obczyźnie

W 2018 roku została zrealizowana pierwsza część nowatorskiego w dziejach współczesnej polskiej historii sztuki projektu zaplanowanego przez PISnSS jako „Słownik artystów polskich na obczyźnie”, we współpracy z Instytutem POLONIKA, który finansuje badania. W skład Komitetu Redakcyjnego, składającego się z samodzielnych pracowników naukowych, wchodzi prof. Jerzy Malinowski, prof. Jan Wiktor Sienkiewicz i prof. Katarzyna Kulpińska. W ramach prac badawczych I części, dotyczącej polskiego dziedzictwa kulturowego w Wielkiej Brytanii, Francji i Kanadzie w XX wieku, a zwłaszcza od 1945 do 1989 roku, opracowano pełny indeks nazwisk działających w tych krajach artystów i osób związanych ze sztuką (krytyków sztuki, marszandów), opracowano raporty studyjne prezentujące dzieje i charakter polskiego środowiska artystycznego w wymienionych wyżej krajach, zebrano także materiały ikonograficzne i archiwalne. Finalnym efektem pracy są biogramy (z możliwie najpełniejszą bibliografią) kilkudziesięciu polskich artystów: osiemnastu artystów związanych z Wielką Brytanią (wykonawcy: prof. Jan Wiktor Sienkiewicz, dr Monika Szczygieł-Gajewska, mgr Ewa Sobczyk), dziesięciu artystów działających we Francji (wykonawcy: prof. dr hab. Katarzyna Kulpińska, dr Magdalena Sawczuk) i trzydziestu tworzących w Kanadzie (wykonawca: dr Katarzyna Szrodt).

Przygotowywano biogramy artystów polskich w Wielkiej Brytanii (prof. Jan Wiktor Sienkiewicz, dr Monika Szczygieł-Gajewska, mgr Ewa Sobczyk), Francji (prof. Katarzyna Kulpińska, dr Magdalena Sawczuk) i Kanadzie (dr Katarzyna Szrodt) w XX wieku, a zwłaszcza od 1945 do 1989 roku.

Do końca 2019 roku zostało opracowanych ponad 120 biogramów, które wchodzi do trzech oddzielnych tomów Słownika: Tom 1. *Słownik polskich artystów plastyków w Wielkiej Brytanii w XX wieku*; Tom 2. *Słownik polskich artystów plastyków we Francji w XX wieku*; Tom 3. *Słownik polskich artystów plastyków w Kanadzie*. Przewidziane są dwie formy publikacji opracowania: 1. na specjalnej platformie internetowej; 2. w formie drukowanej. Projekt wpisuje się w szereg przedsięwzięć badawczo-naukowych i publikacyjnych z zakresu polskiego dziedzictwa kulturowego na emigracji, prowadzonych od kilku lat przez PISnSS.

Do końca 2020 roku zostało opracowanych ponad 160 biogramów, które wchodzi do trzech oddzielnych tomów Słownika: Tom 1-3. Poza hasłami/biogramami obejmującymi artystów z Wielkiej Brytanii, Francji i Kanady, w kolejnych latach planowane jest opracowanie haseł dotyczących polskich twórców, tworzących m.in. we Włoszech, Rosji i Niemczech. Zespół pracujący nad opracowaniem haseł tworzą:

prof. Jan Wiktor Sienkiewicz, prof. Katarzyna Kulpińska, dr Katarzyna Szrodt, dr Monika Szczygieł-Gajewska, dr Magdalena Sawczuk i mgr Ewa Sobczyk. Zainicjowany przez PISnSS, a prowadzony obecnie wspólnie z Instytutem POLONIKA projekt: „Słownik polskich artystów na obczyźnie od XIX do XXI wieku”, wpisuje się w szereg przedsięwzięć badawczo-naukowych i publikacyjnych z zakresu polskiego dziedzictwa kulturowego na emigracji, prowadzonych od kilku lat przez Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata.

Studies on modern art

t. 6 – *Paris et les artistes polonaise 1945-1989 / Paris and the Polish Artists 1945-1990*, red. Małgorzata Geron, Jerzy Malinowski & Jan Wiktor Sienkiewicz (PISnSS – Wyd. Naukowe UMK, 2018)

Źródła do Dziejów Sztuki

t. IV, Kira Banasińska, *Autobiografia*, przekład, wstęp i przypisy Małgorzata Reinhard-Chlanda, red. Grażyna Raj (2018)

Poza seriami

- Katarzyna Szrodt, *Polscy artyści plastycy w Kanadzie 1939-1989* (Wyd. DiG 2020)

Studia nad strojem

Studia i Monografie

t. 27 - *Co (nie)przystoi mężczyźnie. Ubiór męski w sztuce i kulturze*, pod red. dr Magdaleny Furmanik-Kowalskiej i dr Anny Straszewskiej (2019). Są to materiały III Konferencji Studiów nad Strojem, która odbyła się 3-4.04.2017.

Dagerotyp

Podpisana została w 2018 roku umowa ze Stowarzyszeniem Historyków Fotografii i Muzeum Historii Fotografii w Krakowie w sprawie wspólnego wydawania rocznika „Dagerotyp. Studia z historii i teorii fotografii”. Stanowi on kontynuację wychodzącego od 1993 do 2015 roku pisma „Dagerotyp”, wydawanego początkowo przez Stowarzyszenie Historyków Fotografii, a od 2000 roku wspólnie z Instytutem Sztuki PAN.

Dagerotyp. Studia z historii fotografii / Daguerreotype. Studies in the history and theory of photography

2018 t. 1 (26) – *Fotografia i sztuka / Photography and Art*, red. Małgorzata Maria Grąbczewska

2019 t. 2 (25) - *Fotografia i władza / Photography and Power*, red. Małgorzata Maria Grąbczewska i Weronika Kobylińska-Bunsch (wraz ze Stowarzyszeniem Historyków Fotografii i Muzeum Fotografii w Krakowie)

Technologia i konserwacja dzieł sztuki

Technologia – Sztuka – Konserwacja / Technology – Art – Conservation

t. 1 - Weronika Liszewska, *New Methods of Leafcasting in the Conservation of Historic Parchments* (2017)

t. 2 - Jacek Tomaszewski, *Oprawa książkowa w Polsce 1450– 1600. Studium tegumentologiczno–ikonograficzne* (2018)

Poza seriami

Weronika Liszewska (opr.), *Ochrona konserwatorska średniowiecznych dokumentów z Archiwum Pojoannickiego w Kłodzku. Katalog wystawy* (2020)

Sztuka światowa XX wieku

Studia i Monografie

t. 27 – Maciej Gugała, *Eksperymenty Davida Hockneya*, (2019).

t. 31 - Kajetan Giziński i Tomasz Dziewicki, *Studia o Wasiliju Kandinskim i grupie Der Blaue Reiter* (2019) (Sfinansowane ze środków MNiSW na działalność upowszechniającą naukę).

t. 33 – Ewelina Jarosz, *Utrata i pustka? Ponowoczesny model recepcji malarstwa barwnego pola* (2021) (Dofinansowana przez Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie)

Komitet Polska-Japonia 1919

15 grudnia 2018 roku zawiązał się przy PISnSS Komitet Polska-Japonia 2019. Idea powstania Komitetu stała się koordynacja inicjatyw instytucji i organizacji, mających na celu uświetnienie obchodów 100. rocznicy nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską i Japonią Polska-Japonia 2019, którego przewodniczącym został prof. Jerzy Malinowski, wiceprzewodniczącą dr Jadwiga Rodowicz-Czechowska, a sekretarzem dr Magdalena Durda-Dmitruk. W skład Komitetu weszli m.in. przedstawiciele najważniejszych ośrodków: Uniwersytetów Jagiellońskiego, im. Adama Mickiewicza, Mikołaja Kopernika i Warszawskiego, Polsko-Japońskiej Wyższej Szkoły Technik Komputerowych, Akademii Pedagogiki Specjalnej, Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha oraz Muzeum Azji i Pacyfiku.

Zorganizowane zostały konferencje międzynarodowe:

– *Jikihitsu. The Signature of the artist. Japanese tradition in contemporary Polish art* (Warszawa, 10-12.06.2029, organizator dr Magdalena Durda-Dmitruk, APS, PISnŚŚ, SARP). Wynikiem konferencji stał się tom rocznika *World Art Studies 19 Poland-Japan. Contemporary art and artistic relations*. (Dofinansowany z programu „Czasopisma” MKiDN). Konferencji towarzyszyły wystawy i działania teatralne.

– *Collections – Encounters – Inspirations. Reception of Japanese art and crafts in Central and Eastern Europe before the establishment of diplomatic contacts between Poland and Japan in 1919* (Kraków, 27-29.06.2019, organizatorzy: dr Ewa Kamińska, Beata Romanowicz, Aleksandra Görlich, UJ, PISnŚŚ, Muzeum Narodowe w Krakowie). Wynikiem konferencji jest tom 7 rocznika “Artistic Traditions of non-European Cultures” – *Cultural Bridges: Collections – Encounters – Inspirations. Japanese Art in Central and Eastern Europe till 1919 and beyond*.

W ramach obchodów do Polski został zaproszony przez PISnŚŚ japoński teatr Kuromori Kabuki (z miejscowości Sakata w prefekturze Yamagata) – na występy do Warszawy (Akademia Teatralna, 4.11.2019) i Krakowa (MSiTJ, 6.11.2019).

Odbyła się promocja książki Engelberta Kaempfera *Japonia: spojrzenie na kulturę Tokugawów* (pierwodruk Londyn 1727; PISnŚŚ – Wyd. Tako, Warszawa – Toruń 2018) z udziałem tłumacza i autora opracowania Macieja Tybusa, konsultantki dr Ewy Kamińskiej i redaktorki Grażyny Raj oraz prezentacja projektów Komitetu Polska – Japonia 2019 (MAiP Warszawa, 8.05. 2019).

Sprawozdanie z działalności Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha zawiera obszerną informację (na stronach 170-319) o odbytym w muzeum symposium w dniach 27-28 lutego 2020 roku. Jego „celem było podsumowanie wyjątkowego jubileuszowego roku, w którym Polska i Japonia świętowały 100-lecie wzajemnych relacji dyplomatycznych, oraz roku, w którym Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej obchodziło 25-lecie swojej działalności”. Na symposium została podsumowana działalność ogólnopolskiego Komitetu Polska-Japonia, powołanego 11 grudnia 2019 roku z inicjatywy PISnŚŚ. W licznych wystąpieniach członków Komitetu, przedstawicieli uniwersytetów, muzeów, stowarzyszeń, przedstawiono konferencje, wystawy, spektakle teatralne, wydawnictwa i działalność popularyzatorską polskiego środowiska japonistów, historyków sztuki, teatrologów i konserwatorów dzieł sztuki. Omówione zostały projekty dalszych działań. Niestety, epidemia pokrzyżowała plany w bieżącym roku. Kraków 2020 ISBN 978-83-62096-91-6 (s. 340).

Sztuka Azji Art of the Orient

2017 t. 6 – [Sztuka Imperium Osmańskiego i polsko-osmańskie relacje artystyczne] red. Beata Biedrońska-Słota, Karolina Krzywicka, Bogna Łakomska and Bogusław R. Zagórski

2018 t. 7 – *Art and Religions in Pre-Islamic Central Asia* red. Jerzy Malinowski, Bogna Łakomska

2019 t. 8 – *Art and culture of the East and South Asia*, red. Bogna Łakomska

2020 t. 9 – *Animal Motifs in the Art of the Orient*, red. Bogna Łakomska

Studia i Monografie

t. 29 – Marianna Lis, *Wayang. Jawajski teatr cieni* – pierwsze polskie opracowanie teatru w Indonezji (2019) (publikacja sfinansowana ze środków MNiSW na działalność upowszechniającą naukę).

t. 32 – Magdalena Ginter-Frołow, *Perskie malarstwo miniaturowe w rękopisach z polskich zbiorów* (2021) (publikacja sfinansowana ze środków MNiSW na działalność upowszechniającą naukę).

(The) Artistic tradition of non-European culture

2019/2020 - t. 7/8 *Cultural Bridges: Collections – Encounters – Inspirations. Japanese Art in Central and Eastern Europe till 1919 and beyond*, red. Eva Kaminski, Beata Romanowicz, Aleksandra Görlich. Materiały z konferencji *Collections – Encounters – Inspirations. Reception of Japanese art and crafts in Central and Eastern Europe before the establishment of diplomatic contacts between Poland and Japan in 1919* (Kraków, 27-29.06.2019, organizatorzy: dr Ewa Kamińska, Beata Romanowicz, Aleksandra Görlich, UJ, PISnSŚ, Muzeum Narodowe w Krakowie).

World Art Studies

t. XVII - *East Asian Theatres: Traditions – Inspirations – European / Polish Contexts*. red. Maurycy Gawarski, Beata Kubiak Ho-chi, Ewa Rynarzewska (2017)

t. XIX - *Poland-Japan. Contemporary art and artistic relations*, red. Magdalena Durda-Dmitruk (2010). (Dofinansowany z programu „Czasopisma” MKiDN).

Źródła do Dziejów Sztuki

t. V, Engelbert Kaempfer, *Japonia: spojrzenie na kulturę Tokugawów [1727]*, tłumaczenie i opracowanie Maciej Tybus, red. Grażyna Raj (2018) - pierwszy pełny opis Japonii

Poza seriami

- Joanna Zaremba-Penk, *Ikonografia mangi. Wpływ tradycji rodzimej i zachodnich twórców na wybranych japońskich artystów mangowych* (Wydawnictwo Kirin, Bydgoszcz 2019)
- Estera Żeromska, *Japoński teatr nowoczesny. Od kabuki do shimpa, czyli kłopoty z realizmem* (2021)

Sztuka Ameryki Środkowej i Południowej

Arte de América Latina / Sztuka Ameryki Łacińskiej

2017 t. 7 – *(Anty)estetyczne poszukiwania oraz zaangażowanie polityczne i społeczne w sztuce w Argentynie XX i XXI wieku / Busquedas (anti)estéticas y compromiso político y social del arte en Argentina en los siglos XX y XXI*, red. Katarzyna Cytlak

2018 t. 8 – *Odzyskiwanie marginalizowanych narracji i perspektywy dekolonialne w sztuce i teatrze w Argentynie od początku XX do XXI wieku / Recuperación de relatos marginalizados y perspectivas decoloniales en el arte y teatro en Argentina desde principios del siglo XX hasta la actualidad*, red. Katarzyna Cytlak

2019 t. 9 – *Śmierć i strach przed śmiercią w historii i kulturze / La muerte y el miedo a ella en la historia, la cultura, el arte y la literatura*, ed. Ewa Kubiak, Katarzyna Szoblik

2020 t. 10 – *Kulty, rytuały i wierzenia w Ameryce Łacińskiej / Cultos, rituales y creencias en Américas Latina*, red. Ewa Kubiak, Katarzyna Szoblik

Poza seriami

- *La Espiritualidad en América Latina*, red. Adriana Sara Jastrzębska & Katarzyna Szoblik (La Campana Sumergida Editorial & Polish Institute of World Arts Studies, Bielsko-Biała 2019)

Sztuka Afryki

(The) Artistic Traditions of Non-European Cultures

2017 t. 5 - *Modern African Art and Culture*, red. Aneta Pawłowska, Adam Drozdowski i Agnieszka Kuczyńska

2018 t. 6 - *Art, oral and written intertwined in African cultures*, red. Hanna Rubinkowska

Spotkanie jubileuszowe „Sztuka synteza sztuk” –

z okazji 20-lecia działalności Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata i poprzedzających go Stowarzyszenia Sztuki Nowoczesnej w Toruniu (zał. 2000) i Stowarzyszenia Sztuki Orientu (zał. 2006) w dniu 18 stycznia 2020 roku.

Na wstępie czł. hon. Maria Piechotkowa omówiła serię *Sztuka żydowska w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej*, prof. Teresa Grzybkowska zaś przedstawiła postać zmarłego prof. Witolda Dobrowolskiego i jego książkę *Podróż do Włoch Elżbiety Lubomirskiej i Stanisława Kostki Potockiego* (wydana po śmierci autora przez Instytut i Wydawnictwo Tako).

Podczas spotkania przedstawiono 30 wypowiedzi, poświęconych działalności Instytutu w podziale na 3 panele:

- Sztuka współczesna
- Sztuka Azji, Afryki i Ameryki Południowej
- Sztuka Polski, Europy Środkowej i Wschodniej.

Jubileusz 70. Urodzin Profesora Jerzego Malinowskiego

24 października 2020 roku, w Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie, odbyła się uroczystość wręczenia prof. dr. hab. Jerzemu Malinowskiemu, założycielowi i Prezesowi Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata, Złotego Medalu „Zasłużony Kulturze Polskiej Gloria Artis”, przyznanego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Uroczystość była połączona z promocją książki jubileuszowej *Emanacje. Profesorowi Jerzemu Malinowskiemu w 70. Urodziny. Ze względu na związane z pandemią ograniczenia miała ona charakter kameralny. Druga część uroczystości była poświęcona promocji książki jubileuszowej Emanacje. Profesorowi Jerzemu Malinowskiemu w 70. Urodziny („Pamiętnik Sztuk Pięknych”, nowa seria nr 15, 2020), pod redakcją Agnieszki Kluczewskiej-Wójcik, Jana W. Sienkiewicza i Grażyny Raj, opublikowanej przez PISnSS i Wydawnictwo Tako, kierowane przez Tomasza Klejnę. Tom otwiera bibliografia prac Profesora, ilustrująca jego dorobek naukowy, choć nieujmująca listy książek i serii wydawniczych przygotowanych pod Jego opieką merytoryczną. Dwa eseje wstępne są poświęcone sylwetce Jubilata, a składające się na zasadniczy korpus 54 artykuły prezentują wyniki badań, obejmujących, zgodnie z misją i założeniami PISnSS, różnorodne formy ekspresji artystycznej przejawiające się w kulturach świata, czyli, zgodnie z definicją World Art Studies, zaproponowaną przez prof. Johna Oniansa, ujęte w kategoriach uniwersalistycznych światowe dziedzictwo artystyczne. W*

imieniu redaktorów i autorów artykułów, a także licznych przyjaciół i współpracowników Jubilata z Polski, Rosji i Ukrainy, których nazwiska znalazły się w dołączonej do publikacji Tabuli Gratulatorii.

Pamiętnik Sztuk Pięknych / Fine Arts Diary

2020 t. 16 - *Emanacje. Profesorowi Jerzemu Malinowskiemu w 70. Urodziny*, pod red. naukową: dr Agnieszki Kluczewskiej-Wójcik i prof. Jana Wiktora Sienkiewicza, redaktor: Grażyna Raj.

Części: I – Imitacje świata; II – Gdzie Wschód spotyka Zachód; III – Sztuka i historia; IV – U źródeł polskiej awangardy; V – Unicestwione tradycje; VI – Studia o sztuce nowoczesnej.

Pamięci zmarłych członków honorowych i współpracowników

W 2019 roku zmarli: członek honorowy Instytutu dr Józef Dąbrowski i współpracownicy – prof. Witold Dobrowolski oraz prof. Józef Poklewski.

W 2020 roku – członkinie honorowe Instytutu prof. Swietłana Czerwonnaja i arch. Maria Piechotkowa.

Sprawozdanie z działalności
Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata
za 2020 rok

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata jest jednostką badawczą na podstawie decyzji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego nr 513/ Kat/ 2017 z 25 października 2017 roku. Jest jedyną instytucją humanistyczną w Polsce, której działanie jest oparte na ustawie o stowarzyszeniach, która w wyniku parametryzacji uzyskała ten status.

Instytut ma oddziały w Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Toruniu, Warszawie oraz prowadzi Polską Misję Artystyczno-Naukową w Okayamie w Japonii. Z Instytutem związanych jest 180 osób (historyków sztuki, kulturoznawców, etnologów, teatrologów, orientalistów, architektów, konserwatorów dzieł sztuki), w tym 34 profesorów i doktorów habilitowanych oraz 83 doktorów.

Placówka prowadzi działalność badawczą, wydawniczą i dydaktyczną (w formie wykładów, seminariów i zebrań zespołów). W skład Instytutu wchodzi zespoły badawcze i redakcje. Współpracuje z instytucjami zagranicznymi i krajowymi (uniwersytetami, instytutami naukowymi, muzeami i towarzystwami naukowymi) na podstawie umów i porozumień o wspólnych badaniach.

Korpus dzieł malarskich Henryka Siemiradzkiego – projekt na lata 2015-2020 (nr rej. 1aH 15 0504 83; nr umowy 0504/NPRH4/H1a/83/2015)

Henryk Siemiradzki (1843-1902) – to wybitny malarz, autor najbardziej rozpoznawalnych dziś na świecie polskich obrazów (*Pochodnie Nerona*, *Dirce chrześcijańska*), który swoim darem zapoczątkował istnienie Muzeum Narodowego w Krakowie. Realizacja projektu, zakończona publikacją Korpusu dzieł artysty, pogłębiła badania nad sztuką europejską, w tym polską XIX wieku. Korpus jest drugim po katalogu obrazów Jana Matejki (1993) pełnym opracowaniem twórczości artysty z tej epoki, niezależnym od wystaw, opartym na szerokich kwerendach i znacznie pogłębionej dokumentacji (w tym digitalizacji korespondencji w Rzymie). Obejmuje 2 tomy w wersji polskiej i 2 – w wersji angielskiej: *Dzieła z historii starożytnej, wczesnego chrześcijaństwa i religijne* (400 s.) i *Dzieła o tematyce świeckiej* (600 s.), tom 3 – *Głosy o twórczości Siemiradzkiego* – ze studiami nad twórczością, archiwaliami i bibliografią, tom 4 – *Warsztat malarski Siemiradzkiego*. W stanowiących ważną część projektu badaniach technologicznych zastosowano szeroką gamę technik analitycznych i obrazowanie w różnych zakresach promieniowania, uzyskując bogatą bazę danych, dotyczącą materiałów i technik, stosowanych przez malarza oraz jego metod pracy. Przebadano szczegółowo ponad 90 obrazów ze zbiorów polskich i zagranicznych. Rezultaty badań wykorzystano w autentyfikacji dzieł o niepewnej atrybucji. Wydano 4 tomy materiałów z konferencji międzynarodowych i 2 tomy dokumentacji. Łącznie opublikowano około 100 artykułów. Dzięki publikacji Korpusu, dorobek twórczy Siemiradzkiego, jako część polskiego dziedzictwa kulturowego, zostanie wprowadzony w międzynarodowy obieg naukowy, stanowiąc podstawę do pogłębionej refleksji nad stosunkiem do antyku i chrześcijaństwem, życiem artystycznym (w tym polskich studentów Akademii petersburskiej i kolonią artystyczną w Rzymie) oraz kulturą wizualną końca XIX wieku w Polsce i Europie.

W projekcie uczestniczyły: Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata (jednostka koordynacyjna), Muzea Narodowe w Krakowie i Warszawie i Państwowa Galeria Tretiakowska w Moskwie. Kierownik projektu – prof. dr hab. Jerzy Malinowski.

Raport z badań 2015–2020 – „Sztuka i Krytyka” 2020, nr 11-12

**REZYDENCJE I SIEDZIBY SZLACHECKIE W WIELKIM KSIĘSTWIE
LITEWSKIM. MATERIAŁY DO DZIEJÓW ARCHITEKTURY. CZ. 1. DAWNE
WOJEWÓDZTWO WILEŃSKIE**

PISnSS w ramach współpracy z Narodowym Instytutem Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA kontynuował pod kier. prof. Tadeusza Bernatowicza realizację projektu badań rezydencji i siedzib szlacheckich na terenach południowo-wschodniej części dawnego województwa wileńskiego, znajdującego się obecnie na Białorusi. Celem realizacji tego etapu projektu było zebranie i opracowanie materiałów ilustracyjnych i kartograficznych oraz tekstowych komentarzy dla następujących pałaców i dworów: Dereczyna, Szczors, Sawejek, Janowicz, Nieświeża, Suły, Boracina, Mokran, Waszkowców, Radziwiłłmontów, Niańkowa, Rutkiewicz, Obrynia, Lubcza, Jasienica, Hołynki. Ponadto uzupełniono materiały historyczno-inwentaryzacyjne dotyczące Połoneczki, Snowia, Rajcy, Zausza, Sawicz, Wolnej, Narucewicz, Kołdyczewa, Lecieszyna, Zadwieji, Nowodwórki i Tuhanowicz. Materiały przygotowywane są metodycznie pod kątem przyszłej publikacji. Opracowania zawierają m.in. historię budowli, rekonstrukcję i analizę jej formy architektonicznej oraz identyfikację terytorialną w postaci map historycznych i współczesnych.

W związku z COVID-19 jedynie do marca możliwe były bezpośrednie badania, które przeprowadzono w skromnym zakresie. Niemożność wyjazdów sprawiła, że prace zespołu koncentrowały się na opracowywaniu wcześniejszych zbiorów, uzupełnianiu i pozyskiwaniu materiałów zamawianych z polskich instytucji on-line. Kwerendy w zbiorach na Białorusi zlecano Białorusinom i Litwinom.

Kwerendy bezpośrednio i pośrednio przeprowadzono w następujących instytucjach:

1. Nacjanalnyj gistoryczny archiw Bielarusi w Mińsku

(kwerendy akt gubernialnych XIX i XX w. pod kątem siedzib szlacheckich (tzw. *Spisy ziemlewaładziełcow...* (*Spisy ziemian*) tworzone od końca XIX w.)

2. Lietuvos centrini valstybinis archyvas w Wilnie (Główne Archiwum Państwowe Litwy)

(kwerendy w księgach grodzkich i ziemskich dotyczące opracowywanych obiektów)

3. Lietuvos kultūros paveldo centras w Wilnie (Ośrodek Dziedzictwa Kulturowego Litwy)

(kwerendy archiwalnych fotografii i pomiarów)

4. Bieloruskij gosudarstwiennyj archiw nauczno-techniczeskij dokumentacji w Mińsku
5. Bielaruskij gosudarstwiennyj archiw muzej literatury i iskusstwa
6. Zlecono wykonanie pomiarów pałaców w Wielkiej Lipie, Połoneczce i Lubczy.

ALBUMY JOHANNA HEINRICHA MÜNTZA

Przygotowanie przez dr Elżbietę Budzińską do wydania trzech albumów pochodzącego z Alzacji architekta, inżyniera, rysownika Johanna Heinricha Müntza (1727-1798) w służbie Stanisława Augusta z początku lat 80. XVIII wieku, znajdujących się w Muzeum Historycznym w Moskwie (2 albumy) i Gabinecie Rycin BUW (1 album). Projekt realizowany przez PISnSŚ i Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA. W 2020 roku przygotowano Dzienniki podróży (z Warszawy po ziemiach dawnej Rzeczypospolitej (przede wszystkim na Wołyń, Podole i Kijowszczyznę) z przypisami, Katalog rysunków, Bibliografię, Wstęp w językach polskim, angielskim i rosyjskim, załączając faksymile oryginalnego francuskiego tekstu.

SŁOWNIK POLSKICH ARTYSTÓW POLSKICH NA OBCZYŹNIE

OD XIX DO XXI WIEKU

W ramach podjętego w 2018 roku przez Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA wieloletniego projektu badawczo-publikacyjnego pt. „Słownik polskich artystów na obczyźnie od XIX do XXI wieku”, pod kierunkiem prof. Jana Wiktora Sienkiewicza prace nad przygotowaniem haseł oraz materiału ikonograficznego do tego wydawnictwa prowadzą członkowie PISnSŚ. Do końca 2020 roku zostało opracowanych ponad 160 biogramów, które wchodzi do trzech oddzielnych tomów Słownika: Tom 1. *Słownik polskich artystów plastyków w Wielkiej Brytanii w XX wieku*; Tom 2. *Słownik polskich artystów plastyków we Francji w XX wieku*; Tom 3. *Słownik polskich artystów plastyków w Kanadzie*. Poza hasłami/biogramami obejmującymi artystów z Wielkiej Brytanii, Francji i Kanady w kolejnych latach planowane jest opracowanie haseł polskich twórców tworzących m.in. we Włoszech, Rosji i Niemczech. Przewidziane są dwie formy publikacji opracowania: 1. na specjalnej platformie internetowej; 2. w formie drukowanej. Zespół pracujący nad opracowaniem haseł tworzą: prof. Jan Wiktor Sienkiewicz, prof. Katarzyna Kulpińska, dr Katarzyna Szrodt, dr Monika Gajewska-

Szczygieł, dr Magdalena Sawczuk i mgr Ewa Sobczyk. Zainicjowany przez PISnŚŚ, a prowadzony obecnie wspólnie z Instytutem POLONIKA projekt: „Słownik polskich artystów na obczyźnie od XIX do XXI wieku”, wpisuje się w szereg przedsięwzięć badawczo-naukowych i publikacyjnych z zakresu polskiego dziedzictwa kulturowego na emigracji, prowadzonych od kilku lat przez Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata.

KOMITET POLSKA-JAPONIA 1919

15 grudnia 2018 roku zawiązał się przy PISnŚŚ Komitet Polska-Japonia 2019. Idea powstania Komitetu stała się koordynacja inicjatyw instytucji i organizacji, mających na celu uświetnienie obchodów 100. rocznicy nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską i Japonią Polska-Japonia 2019, którego przewodniczącym został prof. Jerzy Malinowski, wiceprzewodniczącą dr Jadwiga Rodowicz-Czechowska, a sekretarzem dr Agnieszka Durda-Dmitruk. W skład Komitetu weszli m.in. przedstawiciele najważniejszych ośrodków: Uniwersytetów Jagiellońskiego, im. Adama Mickiewicza, Mikołaja Kopernika i Warszawskiego, Polsko-Japońskiej Wyższej Szkoły Technik Komputerowych, Akademii Pedagogiki Specjalnej, Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha oraz Muzeum Azji i Pacyfiku.

Sprawozdanie z działalności Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha zawiera obszerną informację (na stronach 170-319) o odbytym w muzeum sympozjum w dniach 27-28 lutego 2020 roku. Jego „celem było podsumowanie wyjątkowego jubileuszowego roku, w którym Polska i Japonia świętowały 100-lecie wzajemnych relacji dyplomatycznych, oraz roku, w którym Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej obchodziło 25-lecie swojej działalności”.

Na sympozjum została podsumowana działalność ogólnopolskiego Komitetu Polska-Japonia, powołanego 11 grudnia 2019 roku z inicjatywy PISnŚŚ. W licznych wystąpieniach członków Komitetu, przedstawicieli uniwersytetów, muzeów, stowarzyszeń przedstawiono konferencje, wystawy, spektakle teatralne, wydawnictwa i działalność popularyzatorską polskiego środowiska japonistów, historyków sztuki, teatrologów i konserwatorów dzieł sztuki. Omówione zostały projekty dalszych działań. Niestety, epidemia pokrzyżowała plany w bieżącym roku. Kraków 2020, ISBN 978-83-62096-91-6 (s. 340).

JUBILEUSZ 70. URODZIN PROFESORA JERZEGO MALINOWSKIEGO

24 października 2020 roku, w Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie, odbyła się uroczystość wręczenia Prof. dr. hab. Jerzemu Malinowskiemu, założycielowi i Prezesowi Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata, Złotego Medalu „Zasłużony Kulturze Polskiej Gloria Artis”, przyznanego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Uroczystość była połączona z promocją książki jubileuszowej *Emanacje. Profesorowi Jerzemu Malinowskiemu w 70. Urodziny*. Ze względu na związane z pandemią ograniczenia miała ona charakter kameralny.

Zgromadzonych przyjaciół, współpracowników i uczniów prof. Jerzego Malinowskiego powitała dr Joanna Wasilewska, Dyrektorka Muzeum. Mówiąc o dorobku naukowym Jubilata, który był podstawą do przyznania mu tego zaszczytnego wyróżnienia, podkreśliła także rolę, jaką odegrał on w integracji środowiska muzealników i historyków sztuki, konsekwentnie wspierając wysiłki i kariery naukowe innych badaczy.

W imieniu Ministra Złoty Medal „Zasłużony Kulturze Polskiej Gloria Artis” wręczyła Profesorowi pani Agnieszka Grunwald, Zastępca Dyrektora Departamentu Współpracy z Zagranicą MKiDN.

Laudację na cześć Laureata przygotowała prof. dr hab. Anna Markowska z Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego, Przewodnicząca Rady PISnSS. Pod nieobecność prof. Markowskiej laudację odczytała dr Agnieszka Kluczevska-Wójcik, Wiceprezes PISnSS. Dr Kluczevska-Wójcik przekazała także życzenia od nieobecnych członków Zarządu Instytutu i odczytała adresy gratulacyjne nadesłane przez panie Bognę Dziechciaruk-Maj, Dyrektorkę, i Katarzynę Nowak, Wicedyrektorkę Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie, oraz pana Marka Święcę, Dyrektora Muzeum Historii Fotografii w Krakowie.

Druga część uroczystości była poświęcona promocji książki jubileuszowej *Emanacje. Profesorowi Jerzemu Malinowskiemu w 70. Urodziny* („Pamiętnik Sztuk Pięknych”, nowa seria nr 15, 2020), pod redakcją A. Kluczevskiej-Wójcik, Jana W. Sienkiewicza i Grażyny Raj, opublikowanej przez PISnSS i Wydawnictwo Tako, kierowane przez Tomasza Klejnę.

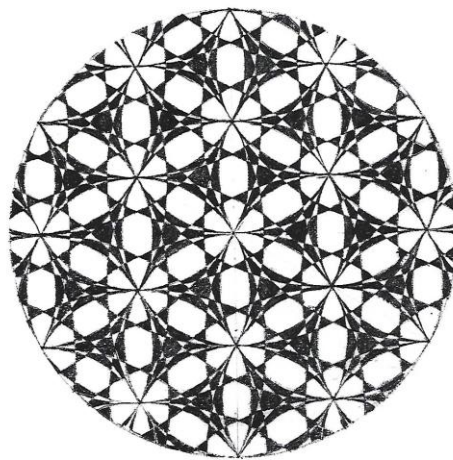
Tom otwiera bibliografia prac Profesora, ilustrująca jego dorobek naukowy, choć nie ujmuje listy książek i serii wydawniczych, przygotowanych pod Jego opieką merytoryczną. Dwa eseje wstępne są poświęcone sylwetce Jubilata, a składające się na zasadniczy korpus 54 artykuły prezentują wyniki badań, obejmujących, zgodnie

z misją i założeniami PISnSS, różnorodne formy ekspresji artystycznej, przejawiające się w kulturach świata, czyli, zgodnie z definicją World Art Studies, zaproponowaną przez prof. Johna Oniansa, światowe dziedzictwo artystyczne ujęte w kategoriach uniwersalistycznych.

W imieniu redaktorów i autorów artykułów, a także licznych przyjaciół i współpracowników Jubilata z Polski, Rosji i Ukrainy, których nazwiska znalazły się w dołączonej do publikacji Tabuli Gratulatorii, Księgę przekazała Profesorowi dr Agnieszka Kluczevska-Wójcik, dziękując za dotychczasową pomoc i współpracę oraz życząc wielu dalszych sukcesów.

W swoim wystąpieniu, kończącym uroczystość, prof. Jerzy Malinowski przypomniał kilka istotnych wydarzeń, które wpłynęły na rozwój jego kariery naukowej, podziękował za przyznane wyróżnienie, przygotowaną publikację i wszystkie wyrazy sympatii.

PAMIĘTNIK SZTUK PIĘKNYCH
FINE ARTS DIARY

**EMANACJE. PROFESOROWI JERZEMU MALINOWSKIEMU
W 70. URODZINY**

**EMANATIONS. TO PROFESSOR JERZY MALINOWSKI
ON THE OCCASION OF HIS 70TH BIRTHDAY**

Nowa seria/New series

Nr/No. **15** 2020

POLSKI INSTYTUT STUDIÓW NAD SZTUKĄ ŚWIATA
POLISH INSTITUTE OF WORLD ART STUDIES
WYDAWNICTWO TAKO
TAKO PUBLISHING HOUSE

Pod redakcją naukową: dr Agnieszki Kluczewskiej-Wójcik i prof. Jana Wiktora Sienkiewiczza, redaktor: Grażyna Raj.

ISSN 1730-0215; ISBN 978-956575-3-5 (472 s.)

Spis treści: Przedmowa; Tabula Gratulatoria; Bibliografia prac Profesora Jerzego Malinowskiego; Teresa Śmiechowska, *Sprzymierzony ze Sztuką*; Dorota Grubba-Thiede, *(Bio)Różnorodność badań nad sztuką. O pracach naukowych, wydawniczych i wspólnotowo-integracyjnych Profesora Jerzego Malinowskiego. Kontekst Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata.*

Część I. **Imitacje świata:** Justyna Sprutta, *Recepcja kultu Słońca w sztuce dawnych Słowian Europy Środkowo-Wschodniej*; Andrzej Rozwadowski, *Obrazy z przeszłości w teraźniejszości: współczesne transformacje sztuki naskalnej*; Ewa Kubiak, *Beateria Santa Rosa Cusco*; Tomasz Torbus, *O przedstawieniach prekolumbijskich bóstw na meksykańskich muralach czasów porewolucyjnych*; Swietłana Czerwonnaja, *Z historii rosyjskiej nauki o sztukach pięknych, nauczania uniwersyteckiego oraz życia artystycznego w Moskwie w połowie XX wieku (kilka stron wspomnień autorskich)* [po ros., z polskim wstępem]; Jerzy Uścińowicz, *Sacrum w ruinie?*; Ewa Bobrowska, *Wieki średnie, zimna wojna i Polacy we Francji, czyli Louisa Grodeckiego pośmiertny powrót do polskich korzeni*; Juliusz A. Chrościcki, *Marzenia o wielkiej wystawie... w Paryżu*; Teresa Grzybkowska, *Emil Nolde. Niemiecka legenda. Czy wielki artysta stoi poza dobrem i złem?*; Anna Markowska, *„Tamten”. O reprezentacji w sztuce pop-artu*; Eleonora Jedlińska, *Zdrada i kara. Obrazy Anselma Kiefera z cyklu „Lilith”*; Agnieszka Kluczewska-Wójcik, *Wartość symboliczna czy wartość finansowa? Sztuka współczesna i jej uwarunkowania instytucjonalne.*

Część II. **Gdzie Wschód spotyka Zachód:** Ewa Rynarzewska, *Společna funkcia koreańskiego „tańca lwów” (saja ch’um): między obrzędem rytualnym a sztuką teatralną*; Józef Dąbrowski, *Kwestia jedwabiu w wynalazku papieru przez Cai Luna*; Bogna Łakomska, *Znaczenie Gegu yaolun 格古要論 – XIV-wiecznego poradnika antykwarycznego dla rozwoju wiedzy i kultury materialnej Chin*; Karolina Pawlik, *Księżycowe bramy na rozstajach dróg. Plakat kalendarzowy i chińskie zmagania z tradycją*; Krzysztof Morawski, *Stupy ołtarzowe z obszaru buddyizmu tybetańskiego w zbiorach Muzeum Azji i Pacyfiku – ewolucja form i symbolika*; Dorota Kamińska-Jones, Agnieszka Staszczyk, *Nacjonalistyczny kontekst przedstawień bóstw na świątyniach Birlów w Indiach*

Część III. **Sztuka i historia:** Beata Purc-Stępnia, *Znaczenie okazalej figury św. Michała Archaniola w tryptyku „Sąd Ostateczny” Hansa Memlinga*; Magdalena Olszewska, *Między ogrodem a obrazem. Symboliczny kontekst parku opackiego w Oliwie jako przykład dziedzictwa kulturowego zapisanego w ideowej korespondencji między malarstwem a sztuką ogrodów*; Irena Rolska, *Ostatnia z rodu – Marianna z hrabiów Granowskich*; Beata Biedrońska-Słota, *Obicia, kołtryny, szpalery, jedwabie, kobierce, pasy. Charakterystyka nowożytnych tkanin krakowskich kręgu mecenatu mieszczańskiego*; Dominik Ziarkowski, *Cztery drogi, czyli o narodzinach polskiej historii sztuki*; Lejła Chasjanowa, *Dyplomacja „artystyczna” Jana Matejki i obchody tysięcznej rocznicy zgonu świętego hierarchy Metodego w Welehradzie*; Maria Nitka, *Siemiradzki i krąg artystów z via Margutta*; Małgorzata Reinhard-Chlanda, *Siemiradzki w Galicji w relacjach „Czasu” 1872-1903*; Iwona Luba, *Azjatyckie peregrynacje Przemysła Smolika*; Krzysztof Stefański, *Motywy malarskie we wnętrzach łódzkich rezydencji fabrykanckich na wybranych przykładach*; Małgorzata Omilanowska, *Bruno Paprocki. Między Francją, Polską, Peru i Paragwajem*; Joanna Kucharzewska, *Od kamienicy mieszczańskiej do ekskluzywnego domu towarowego – historia przekształceń budynków przy Rynku Staromiejskim 36-37 w Toruniu*; Elżbieta Matyaszevska, *Toruński przystanek na artystycznej drodze Zygmunta Tomkiewicza*; Aneta Pawłowska, *Postać Wacława Korabiewicza na tle współczesnych mu polskich kolekcjonerów sztuki afrykańskiej*.

Część IV. **U źródeł polskiej awangardy:** Małgorzata Geron, *Listy z Paryża Tytusa Czyżewskiego*; Dorota Kudelska, *Krótkie spotkanie form przed definitywnym rozstaniem. Johannes Itten i Tytus Czyżewski*; Anna Wierzbicka, *Wokół jednego obrazu*; Andrzej Pieńkos, *„Poznał dogłębnie sztukę wszystkich ludów i epok”. Jerzy Klemens Świącieński, polski rzeźbiarz z Rumunii i Kraju Basków*; Zofia Krasnowolska-Wesner, *Ciało. Temat ciała w twórczości polskich artystów inspirowanych ezoteryką z początku XX wieku (Dunikowski, Biegas)*; Irena Kossowska, *Meandry realizmu w międzywojennej Polsce*; Marzena Królikowska-Dziubecka, *Zapomniany „Łukaszowiec”*; Katarzyna Kulpińska, *Okruchy talentu. Przypomnienie Andrzeja Rubinrota*; Lechosław Lameński, *Konkurs na projekt pomnika Adama Mickiewicza w Wilnie w 1925 roku w świetle badań naukowych*; Jurij Biriulow, *Jan Lewiński oraz architekci Lwowa końca XIX i początku XX wieku*.

Część V. **Unicestwione tradycje:** Eliza Ptaszyńska, *Adolf Edward Herstein*; Dominika Buchowska, *Znad Wisły do Whitechapel: artyści polsko-żydowskiego pochodzenia w Wielkiej Brytanii na początku XX wieku*; Monika Czekanowska-Gutman, *Recepcja motywu Piety w sztuce wybranych artystów żydowskich i*

chrześcijańskich z Polski w XX w.; Renata Piątkowska, *Między milczeniem a krzykiem. Zagłada we wczesnej twórczości Marka Oberländera*;

Małgorzata Stępnik, *Unheimlich – unheimlich – uncanny. Niesamowite dzieło Shelomo Selingera*.

Część VI. **Studia o sztuce nowoczesnej:** Miłosz Thiede, „Dotykając światła” – sztuka polska w latach 1955-2000; Ewa Toniak, *Wirtualnie obecna. Alina Ślesińska w Brazylii*; Anna Dzierżyc-Horniak, „Każda forma ekspresji jest zdeterminowana przez swój czas”. *Forma utopijna i forma niemożliwa w ujęciu Zbigniewa Gostomskiego*; Łukasz Guzek, *Leszek Przyjemski i jego „ulubiony krajobraz”*; Jan Wiktor Sienkiewicz, *Michała Jackowskiego Carrara Północy*; Irina Gavrash, *Nagrodzone starania Waleriana Borowczyka (1923-2006) i Jana Lenicy (1928-2001). O wspólnych animacjach eksperymentalnych*; Magdalena Howorus-Czajka, *Komiksowość polskiej ilustracji książkowej – próba diagnozy zjawiska*.

Seria:
KULTURA
ARTYSTYCZNA

Witold Dobrowolski
Podróż do Włoch
Elżbiety Lubomirskiej
i Stanisława Kostki
Potockiego

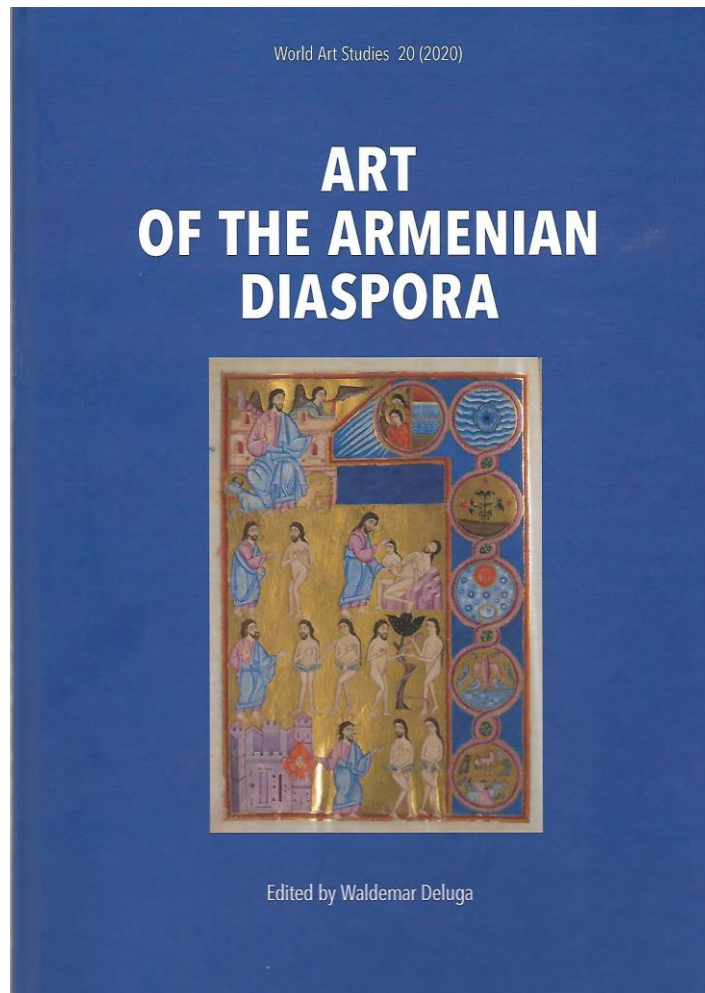

Geneza łańcuckiej
kolekcji starożytności

POLSKI INSTYTUT STUDIÓW NAD SZTUKĄ ŚWIATA
WYDAWNICTWO TAKO

Red. Grażyna Raj, Warszawa-Toruń 2020 ISBN 978-83-956575

Praca wybitnego archeologa klasycznego i historyka sztuki, profesora UW i kuratora MNW, zmarłego w 2019 roku, podejmuje kluczową dla polskiej kultury tematykę kolekcjonerstwa i polsko-włoskich związków artystycznych końca XVIII wieku.

Polish Institute of World Art Study & Tako Publishing House, Warsaw-Toruń 2020, ISSN 2543-4624 ISBN 978-83-66758-04-9 (124 S.)

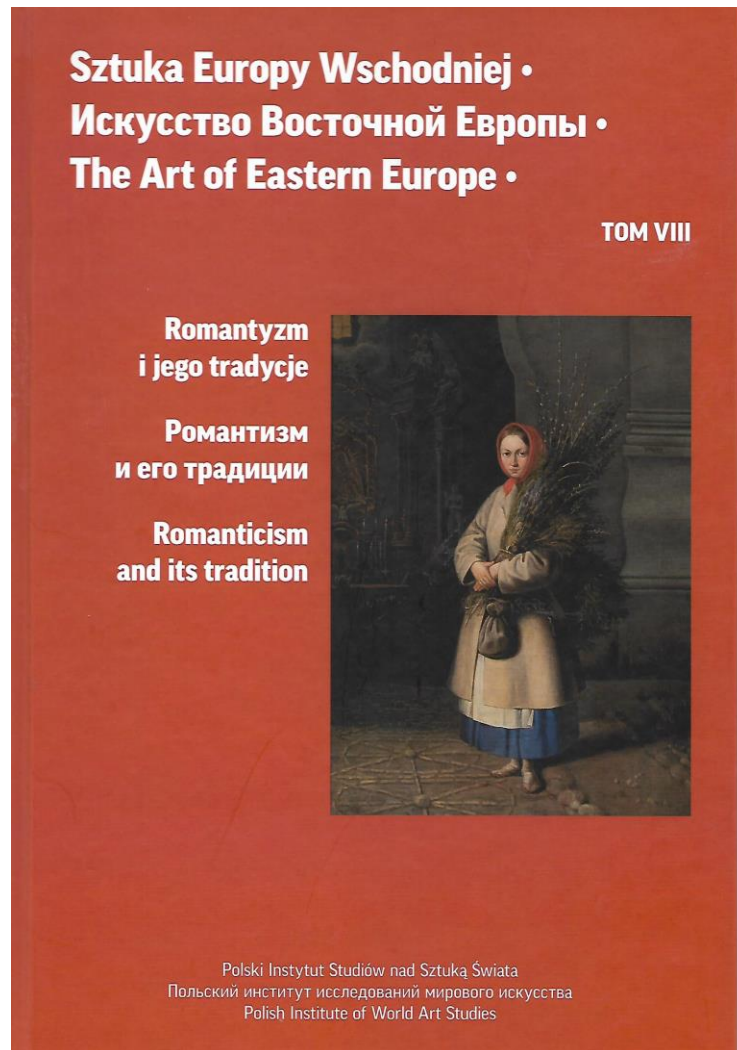
Publikacja dofinansowana w ramach programu CZASOPISMA ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

Tom zawiera dziesięć artykułów problemowych dotyczących historii i sztuki diaspory ormiańskiej od czasów bizantyńskich do współczesności. Materiał dyskusyjny został przygotowany na IV konferencję „Sztuka ormiańskiej diaspory”, która miała się odbyć w kwietniu 2020 roku. Wydarzenia związane z wybuchem epidemii COVID doprowadziły do przesunięcia spotkania na rok 2022. Pozostając w

izolacji, prowadzono dyskusję i postanowiono wydać artykuły przed kolejnym spotkaniem. Autorzy artykułów reprezentują najważniejsze ośrodki naukowe, w których prowadzone są badania nad sztuką skupisk Ormian żyjących w diasporze od Bliskiego Wschodu, Bałkany po Rzeczpospolitą. Badania naukowe nad sztuką ormiańską stanowią ważny element działalności Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata. Od wielu lat polscy uczeni są liderami w odrodzeniu środowiska naukowego w tej części Europy, organizując wystawy, konferencje, publikując szereg materiałów. Większość z nich zainicjowana została przez Instytut.

Spis treści:

Waldemar Deluga, *Introduction*; Emma Chookashian, *Sur quelques pages issues d'un manuscrit de l'école de Crimée*; Beatrice Tolijian, *The art of church building and facade decoration in Ottoman Macedonia. Resonances from medieval Armenia: an overview*; Petra Košťálová, *The Cultural Heritage of the Armenian traveler Simeon Lehatsi from Poland to the Ottoman Empire: A contribution to the History of the Polish-Lithuanian Commonwealth*; Claude Mutafian, *Les Armenéniens des Carpates face au prosélytisme romano-grec*; Hermine Grigoryan, Maria João Melo, Adelaide Miranda, Jorge Rodrigues, *The Gulbenkian Bible (17th c.): an interdisciplinary study of a precious Armenian heritage*; Vasso Rokou, *Un paradox de l'image, le mariage d'Alexandre en Sognianee. Un Alexandre de tradition arméniene à Tachkent*; Magdalena Tarnowska, *Rafał Hadziewicz (1803-1886) and his paintings in Warsaw Churches*; Iryna Hayuk, *Collecting in the Milieu of the Armenian Diaspora of the Eastern Europe*; Dominika Maria Macios, *Leopold Gaszczyk – unknown photographer of Armenian Diaspora in Syria (1923-1947)*; Dominika Maria Macios, *Armenian Cultural Heritage in Nagorno-Karabakh – Aspects of the Current Situation with an Appendix by Patrick Donabedian*.

Pod red. prof. Jerzego Malinowskiego, Iriny Gavrash i prof. Katarzyny Kulpińskiej,
ISSN 2353-5709 ISBN 978-83-66758-05-6

Publikacja dofinansowana w ramach programu CZASOPISMA ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

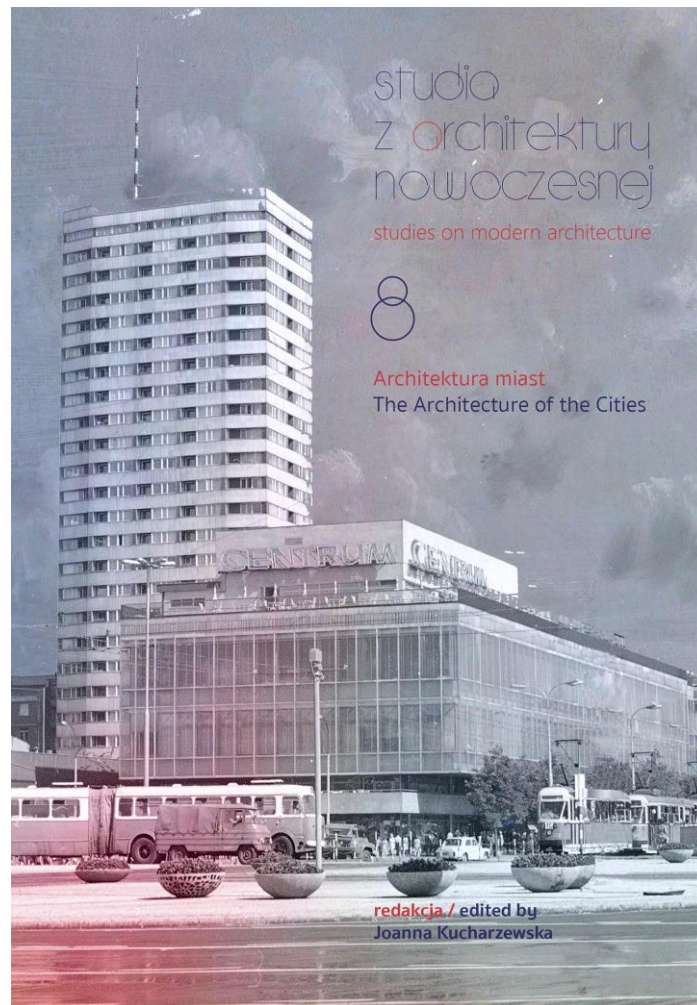
Tom studiów badaczy polskich, litewskich, rosyjskich i ukraińskich podejmujący zagadnienia romantyzmu w Europie Środkowo-Wschodniej i Wschodniej, wydany w związku z 200-setną rocznicą założenia na Uniwersytecie Wileńskim Zgromadzenia Filaretów. Obejmuje zagadnienia genezy romantyzmu i jego relacji z klasycyzmem, sztukę środowisk petersburskiego, wileńskiego, lwowskiego oraz kolonii w Rzymie i relacji z literaturą (Zygmunt Krasiński). Druga część tomu poświęcona została tradycji romantyzmu od architektury neogotyckiej cerkwi do współczesności, «nowej duchowości» w sztuce i postawach polskiego środowiska w Monachium do współczesnych tendencji w malarstwie i architekturze.

Spis treści:

Jerzy Malinowski, *Od Redakcji / От редакции / From the Editor*; Jerzy Malinowski, *Pamięci profesor Swietłany Czerwonnej / Памяти професор Светланы Червонной*;

Romantyzm: Светлана В. Усачева, *Романтический классицизм. Итальянские виды в творчестве Федора Матвеева и Сильвестра Щедрина*; Екатерина М. Коляда, *Формирование романтических пейзажей в русской усадебной архитектуре: между Россией и Польшей*; Светлана С. Степанова, *О «романтическом» в творчестве русских классицистов*; Людмила Маркина, *Саксонские и российские романтики: параллельные жизни художников*; Людмила Соколюк, *Харьковский университет и его роль в распространении художественных знаний в Украине первой половины XIX века*; Agnieszka Pospizil, *Jakow de Balmain i jego romantyczne „Scènes de Pologne”*; Татьяна Каравасильева, *Вышивка бисером – составляющая дворянской усадебной культуры XIX века*; Лейла С. Хасьянова, *Путешествие из Петербурга в Европу Оноре де Бальзака и пенсионеров Императорской Академии художеств Н. А. Рамазанова и К. М. Климченко*; Елена В. Нестерова, *Китайские миражи Антона Лешашова*; Vaida Ragėnaitė, *„Cichy“ romantyzm Kanutego Rusieckiego*; Agnieszka Świątosławska, *Pomiędzy romantyzmem a biedermeierem. Lwowskie malarstwo 1. połowy XIX wieku*; Jurij Biriulow, *Epoka marzeń: wątki romantyzmu w architekturze i rzeźbie Lwowa*; Iwona Dorota, *Wieczne Miasto w przestrzeni epistolarnej Zygmunta Krasińskiego*; Agnieszka Bender, *Portrety i autoportrety księżnej Zofii z Branickich Odescalchi*.

Tradycje romantyzmu: Jerzy Uścińowicz, *Neogotyckie wcielenie romantyzmu w architekturze sakralnej wschodniej ortodoksji*; Илья Печёнкин, *Окно из Европы: «русский стиль» в архитектуре и ориентализация образа Российской империи*; Александр В. Берташ, *А. И. Резанов – архитектор позднего романтизма и его церковное творчество*; Елизавета Р. Чуприкова-Крынская, *Первый среднеазиатский цикл в графике Н.Н. Каразина (1872): волна романтизма на заре модерна*; Галина Л. Васильева-Шляпина, *Первое зарубежное путешествие русского живописца Василия Сурикова*; Eliza Ptaszyńska, *Monachium polskich malarzy i poszukiwania nowej duchowości – zarys zjawiska*; Николай А. Хренов, *Романтизм как альтернатива модерну. Эпоха «оттепели» в России середины XX века как возрождение романтической парадигмы*; Светлана М. Грачева, *Традиции романтизма в пейзажах петербургских академических художников начала XXI века*; Yuriy Kryvoruchko, *Romanticism in the religious architecture of the XXth and XXIst century*.

Vol. 8 – Architektura miast / The Architecture of the Cities

Pod red. prof. Joanny Kucharzewskiej

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata i Wydawnictwo Tako,

Warszawa-Toruń 2020 ISBN 978-83-66758-07-0 ISSN 2084-0713

Numer podejmuje zagadnienia przestrzeni miejskiej i wpisanych w nią elementów architektury, małej architektury, dworców, tablic pamiątkowych i in.

Spis treści: Joanna Kucharzewska, *Architektura miast. Refleksje o przestrzeni miejskiej od XIX do XXI wieku*; Marcin Jaworski, *Codzienna sztuka praktykowania miasta – taktyki chodzenia, pamiętania, wyobrażania i ewokowania obrazów przestrzeni miejskich*; Ewa Maria Kido, *Sztuka na dworcach kolejowych w Japonii i Europie*; Catherine Luscinski, *Paryskie fontanny Wallace’a*; Lubow Żwanko, *Tablice pamiątkowe w przestrzeni miejskiej Charkowa: polskie akcenty*; Jurij Biriulow, *Dawna architektura żydowska we Lwowie: okresy i kierunki rozwoju*; Lidia Gerc, *Nowoczesność ubrana w gotyk – Woolworth Building w Nowym Jorku*; Tomasz Ziemkiewicz, *Ściana Zachodnia w Warszawie*.

SERIES BYZANTINA

Studies on Byzantine and Post-Byzantine Art

VOLUME XVIII

Ostrava – Warsaw 2020

Pod red. prof. Waldemara Delugi

University of Ostrava – Polish Institute of World Art Studies, Ostrava – Warsaw
2020 ISSN 1733-5787

Materiały z konferencji poświęconej wybitnemu malarzowi Jerzemu Nowosielskiemu, zorganizowanej w maju 2019 roku przez Komisję Speculum Byzantium na Wydziale Artes Liberales Uniwersytetu Warszawskiego (*Nowosielski Myśli*). Autorzy analizują m.in. zagadnienia związków między sztuką i teologią prawosławną, liturgię bizantyjską jako model sztuki, teologię ikony, wreszcie inspirację myśli Nowosielskiego w koncepcjach rosyjskich filozofów religijnych Bułhakowa, Uspieńskiego i Floreńskiego.

Spis treści: Michał Janocha, *Jerzy Nowosielski and his Bizantine Inspirations*; Krystyna Czerni, *The Painter in Hell: Against the Manichaeon Vision of Reality in Jerzy Nowosielski's Art and Thought*; Bogna Kosmulska, *Eros and Agape in Jerzy Nowosielski's Thought*; Maria Poprzęcka, *Bindings and Enslavements. Suffering in the Art of Jerzy Nowosielski*; Henryk Paprocki, *Jerzy Nowosielski's Theology: Trought Despair of the Resurrection*; Виталий Михальчук, *Письмо о Новосельском*.

Православие как модель искусства; Łukasz Hajduczenia, The Liturgy as Art. Thoughts by Jerzy Nowosielski on Christian Worship; Ирина Татарова, Ежи Новосельский: икона как условие. Вступительные замечания к изучению проблематики творчества и мысли Ежи Новосельского.

Pod redakcją prof. Bogny Łakomskiej.

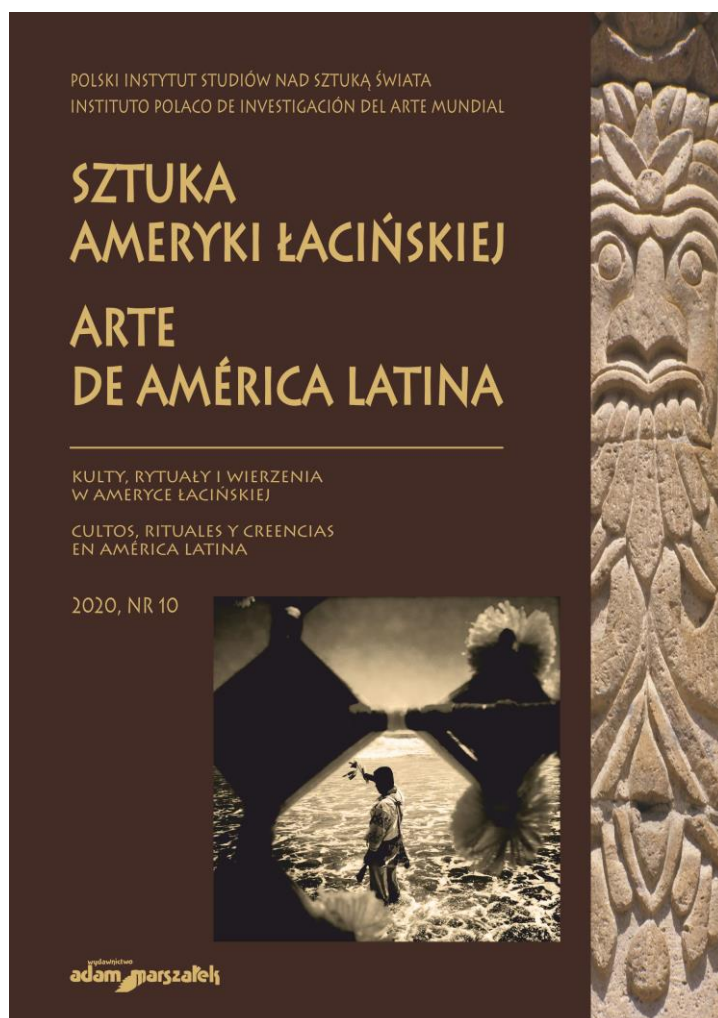
Wydawnictwo Adam Marszałek i PISnSŚ, Toruń 2020 ISSN 2299-811X

Numer poświęcony motywom zwierząt w sztuce Chi, Indii, Japonii i Korei, przygotowany przez grupę młodych polskich badaczy.

Contents: Introduction; Bogna Łakomska, *The meaning of animal motifs in Neolithic China based on examples of jade figurines and shell mosaics*; Agnieszka Staszczuk, *Goat-headed deities in ancient Indian sculpture*; Dorota Kamińska, *Multiple roles of dogs in India – culture, art and the colonial context*; Zuzanna Krzysztofik, *Animal motifs representing sijjangaeng (longevity) and samgang oryun (basic virtues of Neo-Confucian social ethics) in the furniture and decor of a traditional Korean house*; Katarzyna Zapolska, *Confucian values contained in representations of birds on*

Chinese fabrics during the Qing Dynasty; Monika Jankiewicz-Brzostowska, Depictions of Animals in the Satirical War Prints of Kobayashi Kiyochika; Magdalena Furmanik, Disgust or fascination? Insects in works of contemporary East Asian artists.

Wydawnictwo Adam Marszałek i PISnSŚ, Toruń 2020 ISSN 2299-811X

Pod redakcją dr Ewy Kubiak i dr Katarzyny Szoblik.

Wydawnictwo Adam Marszałek i PISnSŚ, Toruń 2020 ISSN 2299-260X (180 s.)

Międzynarodowy numer przygotowany przez badaczy z Ameryki Środkowej i Południowej oraz Polski

Contenido: Guadalupe Romero-Sánchez, Adailson José Rui, *Las huellas del camino. Culto y devoción a Nuestra Señora del Rocío en tierras americanas, cultura inmaterial de Andalucía*; Ewa Kubiak, *Imágenes devocionales en las iglesias misioneras jesuitas de Mojos (Bolivia), a la luz de los inventarios de la época de expulsión*; Emma Patricia Victorio Cánovas, *Piedad y suntuosidad: los ornamentos*

litúrgicos de tres colecciones limeñas; Gisela von Wobeser, Los caminos del bien y del mal en la pintura novohispana, siglo XVIII; Jerzy Antoni Mrożek, Las jícaras en el camino sagrado de los jóvenes iniciados Huicholes; Magdalena Krysińska-Kałużna, Los ritos, los curanderos y la ley; Stanisław Kosmynka, Importancia de los rituales de iniciación y de los tatuajes en las maras y pandillas centroamericanas; Adriana Sara Jastrzębska, Del rito ancestral al rito moderno. En torno a Leopardo al sol de Laura Restrepo.

Wydawnictwo Adam Marszałek i PISnSŚ, Toruń 2020 ISSN 2299-260X
(180 s.)

Ponadto wydano 7 (od kwietnia) łączonych numerów miesięcznika „Sztuka i Krytyka”.

WYKŁAD

20 lutego o godz. 17 w siedzibie Instytutu odbył się jedyny w 2020 roku wykład dr Janiny Poskrobko-Strzęciwilk, kuratora Działu Tkanin Metropolitan Museum of Art w Nowym Jorku *Polski pas kontuszowy i jego międzykulturowe, artystyczne i techniczne związki z pasami jedwabnymi z safawidzkiej Persji i otomańskiej Turcji 17 i 18 wieku.*

KONFERENCJA

**POLSKI
INSTYTUT
STUDIÓW
NAD SZTUKĄ
ŚWIATA**

SZTUKA SYNTEZY SZTUK

ZARZĄD

zaprasza na spotkanie jubileuszowe z okazji 20-lecia działalności

POLSKIEGO INSTYTUTU STUDIÓW NAD SZTUKĄ ŚWIATA

i poprzedzających jego założenie

Stowarzyszenia Sztuki Nowoczesnej (2000-2011) oraz

Polskiego Stowarzyszenia Sztuki Orientu (2006-2011)

Spotkanie odbędzie się **18 stycznia (sobota) 2020** o godz. 10.00
w pawilonie SARP, ul. Foksal 2

Spotkanie poświęcone zostanie prezentacji osiągnięć instytutu i jego perspektywom.
Program składa się z 3 paneli, obejmujących merytoryczny zakres jego działalności.

10.00-10.45 | OTWARCIE

Prof. Jerzy Malinowski – prezes (działalność Instytutu)

dr Magdalena Furmanik-Kowalska – wicedyrektor (problemy finansowe)

Tomasz Klejna – Wydawnictwo Tako (działalność wydawnicza)

arch. Maria Piechotkova – czł. hon. (prezentacja tomu „Oppidum Judeorum”
i serii „Sztuka Żydowska w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej”)

prof. Teresa Grzybkowska – pamięci prof. Witolda Dobrowolskiego
(prezentacja książki „Podróż do Włoch Elżbiety Lubomirskiej i Stanisława Kostki Potockiego”).

11.00-12.00 | SZTUKA WSPÓŁCZESNA

Prof. arch. Piotr Marciniak (architektura polska),

prof. Eleonora Jedlińska (plastyka polska),

prof. Katarzyna Kulpińska (polska grafika, plakat),

dr hab. Łukasz Guzek (nowe media, sztuka akcji)

prof. Anna Markowska (sztuka Europy i USA, „Pamiętnik Sztuk Pięknych”),

prof. Jan W. Sienkiewicz (sztuka polska zagranicą; Słownik artystów polskich
na obczyźnie XIX – XXI wieku”),

dr Małgorzata Geron (seria „Studia o sztuce nowoczesnej”).

12.20-14.00 | SZTUKA AZJI, AFRYKI I AMERYKI POŁUDNIOWEJ

Dr Joanna Wasilewska (prowadzenie), dr Marcin Jacoby (Historia sztuki polskiej po chińsku),
 dr Agnieszka Kluczevska – wiceprezes („World Art Studies”),
 prof. Bogna Łakomska („Art of the Orient”, sztuka Chin),
 prof. Beata Kubiak Ho-Chi (sztuka i teatr Japonii),
 prof. Jerzy Malinowski (Komitet Polska-Japonia; Polska Misja Artystyczno-Naukowa w Japonii),
 prof. Dorota Kamińska-Jones (sztuka Indii),
 dr Marianna Lis (sztuka i teatr Azji Płd.-Wsch.),
 dr Beata Biedrońska-Słota (sztuka islamu, polsko-osmańskie kontakty artystyczne),
 dr Magdalena Ginter-Frotow – skarbnik (sztuka perska),
 Karolina Krzywicka (sztuka Azji Środkowej),
 prof. Weronika Liszewska – wiceprezes i dr Jacek Tomaszewski (projekt „Digitalisation
 and Preservation of the Manuscript Collection” w Jerozolimie, działalność konserwatorska),
 prof. Aneta Pawłowska („The artistic traditions of non-European cultures”, sztuka Afryki),
 dr Ewa Kubiak („Arte de America Latina”, sztuka Ameryki Łacińskiej).

15.00-16.00 | SZTUKA POLSKI, EUROPY ŚRODKOWEJ I WSCHODNIEJ

Prof. Waldemar Deluga – wiceprezes („Series Byzantina”, sztuka dawna Europy Środkowej,
 sztuka kościoła wschodniego, sztuka Ormian),
 prof. arch. Jerzy Uścińowicz (architektura kościoła wschodniego),
 prof. Joanna Kucharzewska („Rezydencje na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej
 – województwo podolskie”, „Studia z architektury nowoczesnej”),
 prof. Tadeusz Bernatowicz (Rezydencje i siedziby szlacheckie na terenie dawnego
 Wielkiego Księstwa Litewskiego),
 dr Elżbieta Budzińska (Albumy Johanna Heinricha Müntza),
 prof. Jerzy Malinowski, dr Maria Nitka („Korpus dzieł malarskich Henryka Siemiradzkiego”,
 „Sztuka Europy Wschodniej”, polsko-rosyjskie kontakty artystyczne;
 serie „Kultura artystyczna”, „Studia i monografie”, „Źródła do dziejów sztuki”),
 prof. Swietłana Czerwonnaja (polsko-rosyjskie i polsko-litewskie kontakty artystyczne;
 sztuka Tatarów),
 dr Renata Piątkowska (nowoczesna sztuka żydowska w Polsce).
 dr Weronika Kobylińska-Busch („Dagerotyp”).

DYSKUSJA I SPOTKANIE TOWARZYSKIE

PODCZAS SPOTKANIA ODBĘDZIE SIĘ KIERMASZ PUBLIKACJI INSTYTUTU I WYDAWNICTWA TAKO

MOŻNA ZAMÓWIĆ OBIAD W SĄSIEDNIEJ RESTAURACJI I ZAPŁACIĆ SKŁADKI

www.world-art.pl

Katarzyna Szrodt

Montrealskie spotkania z Alfredem Hałasą

(tekst napisany z okazji otwarcia wystawy plakatów Alfreda Hałasy w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego w lipcu 2021 roku)

„Zapraszam na kawę. Kiedy możesz wpaść do mnie na uczelnię?” – słyszałam w słuchawce, gdy dzwonił Alfred. Wiadomo było, że urzęduje od świtu do nocy w swoim biurze i pracowni na uniwersytecie UQAM w Montrealu (L'Université du Québec à Montréal). Bywał tam również w weekendy – zawsze pochłonięty nowymi pomysłami. Przychodziłam na kawę, a na stole projektowym powstawał nowy plakat w kilku kolorystycznych wersjach. Plakaty na rozpoczęcie i na zakończenie roku akademickiego, plakaty okolicznościowe związane z życiem uczelni, plakaty dedykowane profesorom akademickim i wyjątkowym osobowościom kultury, plakaty towarzyszące wydarzeniom kulturalnym i społecznym Montrealu, plakaty dla Polskiego Instytutu Naukowego i Biblioteki Polskiej w Montrealu, plakaty upamiętniające wieczory artystyczne w konsulacie RP w Montrealu.

Plakat był światem Alfreda – tak zresztą zatytułował serię prac, która powstawała przez lata: *Świat Alfreda – Le monde d'Alfred*. W tym świecie Alfred czuł się pewnie i lekko, był jego częścią, bawił się własnym wizerunkiem, opowiadając w plakatach o sobie. Znaczące są tytuły prac, w których artysta występuje w roli głównej: *Klasztor Alfreda*, oddający szczególne poświęcenie się misji pedagogicznej; *Alfred na wolności* – chłopska czapka, dwa bociany w locie – to wspomnienie sielskiego dzieciństwa; *Świat Alfreda* – czapka z orzełkiem, biało-czerwone kwiaty, symbolizujące związek artysty z ziemią ojczystą.

Oglądając plakaty Hałasy, podejmujemy zabawę w rozszyfrowywanie użytych przez niego znaków. Ze składających się na projekt wyciętych czy wyrwanych elementów wyłania się całość, która ma wiele możliwych interpretacji.

Artysta wirtuozowsko gra konwencjami, bawi się liternictwem, tworząc plakaty z „wycinków życia”.

Alfred Hałasa w swojej pracowni na uniwersytecie UQAM.

Alfred Hałasa jest jednym z niewielu polskich artystów imigrantów, o których można powiedzieć, że osiągnęli sukces na emigracji w Kanadzie. W przypadku artysty imigranta sukcesem jest możliwość wykonywania własnego zawodu, swobodne rozwijanie talentu i możliwość utrzymania się z pracy artystycznej. I to wszystko, dzięki niezwykle pracowitości, udało się Alfredowi osiągnąć. Od 1977 roku współtworzył wydział projektowania i komunikacji wizualnej na uniwersytecie UQAM w Montrealu, stając się filarem tej młodej uczelni. Wychował ponad cztery tysiące absolwentów. Dzięki jego zaangażowaniu studenci wielokrotnie wygrywali konkursy międzynarodowe na najlepszy plakat. Zaprojektowane przez Hałasę plakaty

układają się w swoistą ilustrowaną historię uczelni, tworzą kulturalną kronikę polskiej i kanadyjskiej społeczności w Kanadzie.

Rzadko dziś spotyka się taką determinację i oddanie misji pedagogicznej. Przez ponad czterdzieści lat Alfred Hałasa prowadził zajęcia z metodologii i składni grafiki użytkowej oraz badania nad konceptualizacją języka wizualnego w komunikacji.

Pracownia Alfreda Hałasy na uniwersytecie UQAM

„Jestem szczęśliwy, że mogłem moją wiedzę, doświadczenie i metodologię moich mistrzów, profesorów Akademii krakowskiej, zaszczerpić na gruncie

kanadyjskim” – wyznał artysta. Za swoją pracę nagrodzony został najwyższym odznaczeniem Kanady – nagrodą gubernatora generalnego – Governor Generals Award. Rodzinna Alma Mater w 2014 roku przyznała mu tytuł doktora honoris causa ASP w Krakowie.

W marcu 2021 roku byłam po raz ostatni na kawie w pracowni Alfreda na UQAM. Pakował się. Liczył na możliwość korzystania z pracowni wydziałowej jako professor emeritus, gdy tymczasem został poproszony o zabranie materiałów i zlikwidowanie swego biura i pracowni. Upamiętniłam na zdjęciach tę wizytę przebiegającą w nastroju napięcia, swoistego buntu i desperacji. Materiały z pracowni zostały przeniesione do mieszkania Alfreda i teraz, bardziej niż kiedykolwiek, artysta zamieszkał w świecie swoich plakatów.

Alfred Hałasa – architekt wnętrz, projektant form przemysłowych, wykładowca komunikacji wizualnej i form przemysłowych na uniwersytecie UQAM w Montrealu. Urodził się 6 lutego 1942 roku w Zawadzie k. Zamościa. Uczył się w Liceum Plastycznym w Zamościu. W latach 1962-1968 studiował na wydziale architektury wnętrz w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Pozostał na uczelni jako asystent prof. Mariana Sigmunda. W 1972 roku wyjechał do Francji, a w 1975 roku emigrował do Kanady. Od 1977 roku pracował na uniwersytecie UQAM w Montrealu, prowadząc zajęcia z metodologii i składni grafiki użytkowej; wychował około 5 tysięcy studentów, z których wielu osiągnęło sukces zawodowy. Obok działalności dydaktycznej Hałasa projektował plakaty, które wielokrotnie uczestniczyły w międzynarodowych biennale plakatu. Z ogromnej liczby wystaw warto zaznaczyć, że w 1991 roku artysta brał udział w wystawie „Jesteśmy” w Galerii Zachęta w Warszawie. W 2010 roku Alfred Hałasa otrzymał Governor General’s Silver Medal oraz Srebrny Krzyż Zasługi Rządu RP. W listopadzie 2014 roku uzyskał doktorat honoris causa swojej macierzystej uczelni – Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, w 2019 roku otrzymał Order of Canada – najwyższe odznaczenie kanadyjskie.

Henryka Milczanowska

Wystawy plakatów Alfreda Hałasy

ze zbiorów Fundacji (dla) Polskiej Sztuki Emigracyjnej 1939-1989

30 czerwca 2021 roku na wystawie w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie zaprezentowano wybrane prace profesora Alfreda Hałasy z UQAM w Montrealu. W zbiorach plakatów Fundacji (dla) Polskiej Sztuki Emigracyjnej 1939-1989 znajduje się kolekcja 160 prac artysty. Wystawa została zorganizowana jako wydarzenie towarzyszące 27. Międzynarodowemu Biennale Plakatu we współpracy z Biblioteką Uniwersytecką i organizatorem Biennale – Akademią Sztuk Pięknych w Warszawie. Ta wyjątkowa okoliczność stała się okazją do pokazania uniwersyteckiej publiczności ponad 50 prac działającego w Kanadzie wybitnego artysty o polskich korzeniach. Przez blisko trzy miesiące trwania wystawy prezentowano 50 plakatów – sygnowanych wydruków autorskich będących przeglądem twórczości artysty z ostatnich czterdziestu lat.

Wystawa plakatów Alfreda Hałasy w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie w 2021

Kolekcja plakatów profesora Alfreda Hałasy ma swoje szczególne miejsce w zbiorach Fundacji (dla) Polskiej Sztuki Emigracyjnej 1939-1989.

Już w początkach działalności Fundacji (2015) profesor żywo interesował się organizacją, planowanymi projektami wystawienniczymi, promującymi wybitnych artystów polskich tworzących poza granicami kraju. Wkrótce otrzymaliśmy dokumentację biograficzną w postaci książek, artykułów i korespondencji – pełnej nadziei na współpracę. Przyjmując dar w postaci 160 plakatów, sygnowanych wydruków autorskich, Fundacja przyjęła również zobowiązanie do reprezentowania artysty na terenie Polski, organizując wystawy, spotkania autorskie w muzeach, galeriach i instytucjach kultury.

Wystawa w Galerii Domu Polonii w Krakowie w 2018 roku

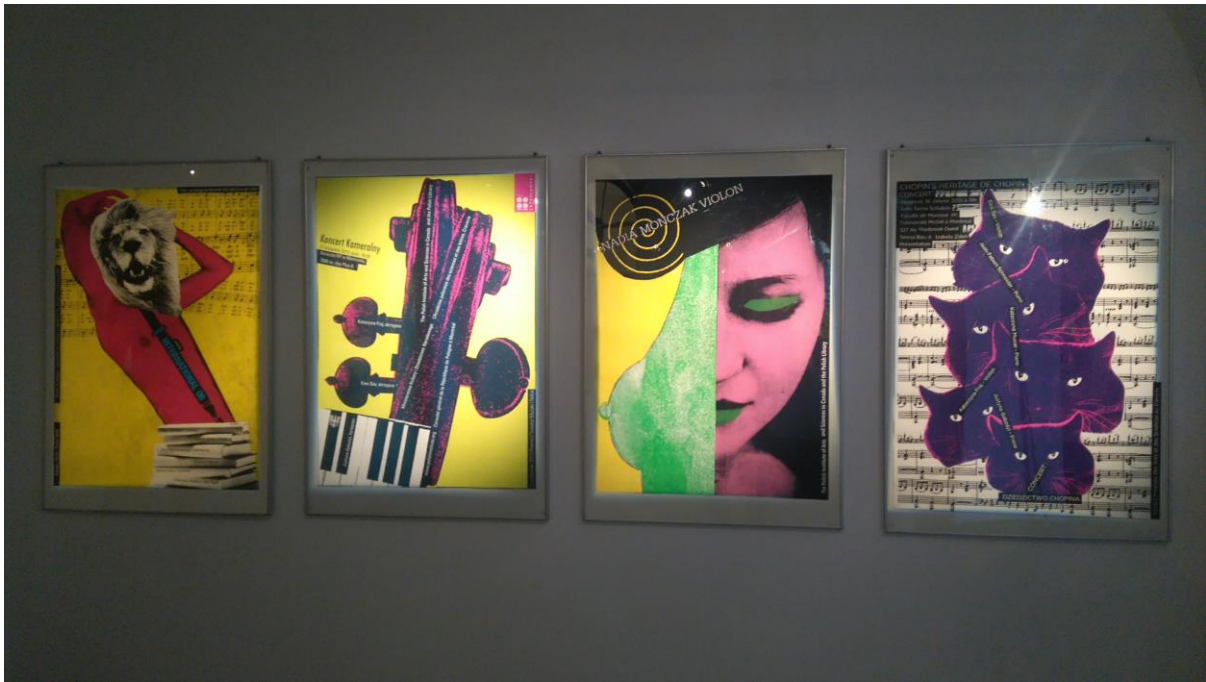
Pierwsza wystawa miała miejsce w galerii Domu Polonii w Krakowie w październiku 2018 roku. Towarzyszyła wydarzeniom kulturalnym z okazji Jubileuszu 200 lat Akademii Sztuk Pięknych. Profesor Alfred Hałasa jako absolwent krakowskiej ASP, uhonorowany tytułem *doctora honoris causa* macierzystej uczelni w 2014 roku, został szczególnie wyróżniony w trakcie Jubileuszu uroczystą promocją obszernego albumu pt. *Alfred Hałasa, Plakaty ze zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie*. Wydawnictwo zostało poświęcone artyście jako podziękowanie za całokształt pracy twórczej i wkład w rozwój sztuki designu na świecie. Bogato ilustrowany album prezentuje 184 prace z kolekcji Biblioteki Głównej ASP, zawiera artykuły autorstwa prof. Stanisława Tabisza, Janusza Antosa i dr

Katarzyny Kulpińskiej. Szatę graficzną zaprojektował prof. Władysław Pluta. Osobno na tę okoliczność Fundacja przygotowała katalog wystawy pt. *Alfred Hałasa – plakaty z lat 1985-2015*. Katalog zawiera ilustracje prac na wystawie oraz teksty autorstwa dr Katarzyny Kulpińskiej i Henryki Milczanowskiej. Katalog ten towarzyszył kolejnym dwóm wystawom artysty.

Wystawa w Galerii Zamek – Centrum Kultury we Wrocławiu w 2019 roku

Wiosną 2019 roku odbyła się druga wystawa plakatów Alfreda Hałasy, w Galerii Zamek – Centrum Kultury we Wrocławiu. Odmienny charakter wydarzenia, bez obecności artysty i specjalnej ku tej wystawie okazji, miał swoje plusey w postaci skoncentrowania się organizatorów i Fundacji na artystycznych i pedagogicznych wątkach w twórczości Hałasy. Centrum Kultury Zamek sukcesywnie realizuje plan edukacyjny adresowany do młodzieży i studentów, a także osób dorosłych w ramach projektów mających na celu dokształcanie pozaszkolne, ćwiczeniowe i naukowe. Tematyka plakatów zaprezentowana na wystawie została ściśle dobrana do planowanych tematów edukacyjnych związanych z historią sztuki polskiej na emigracji, działalności kulturalnej Polskiego Instytutu Naukowego w Montrealu, a także specyfiki składni grafiki projektowej, której nauczał na montrealskiej uczelni prof. Hałasa.

Wystawa w Galerii Zamek – Centrum Kultury we Wrocławiu w 2019 roku

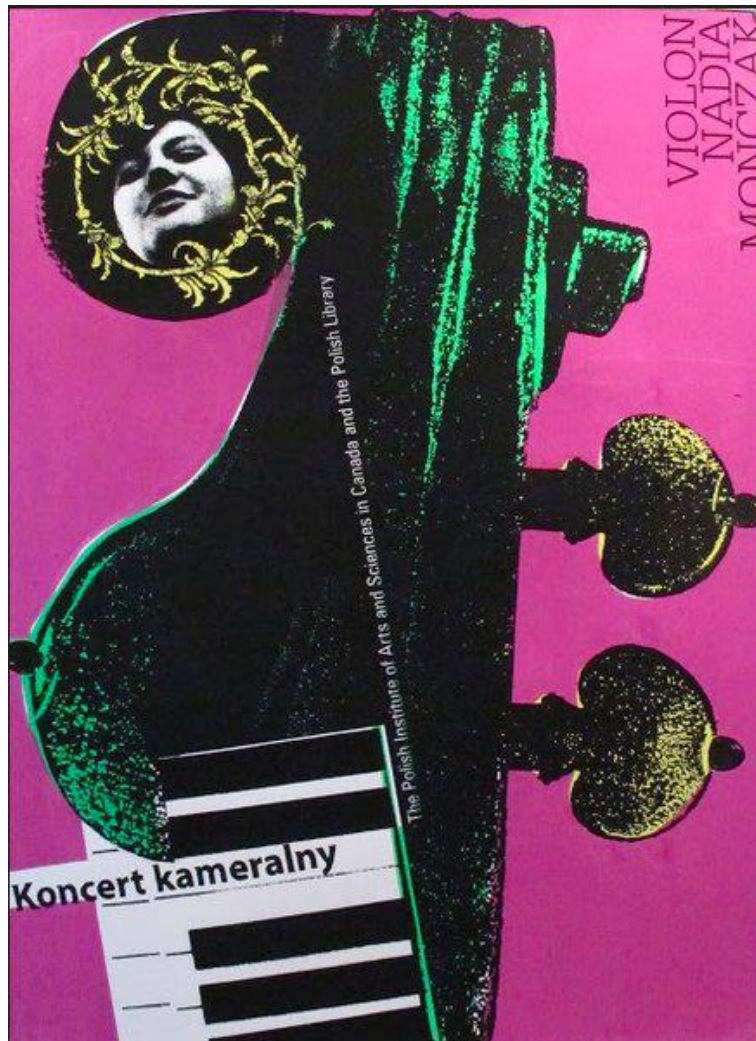
Alfred Halasa, Le monde d'Alfred, 2006

Wymienione powyżej wystawy różniły się specyfiką miejsc i towarzyszącym im wydarzeniom. Przygotowano więc stosowne scenariusze. We wszystkich trzech wystawach brano pod uwagę konieczność zaprezentowania dzieł, które przedstawiają postać artysty jako twórcy i nauczyciela akademickiego, pozwolą poznać tę nieznaną w Polsce

artystyczną osobowość. Wśród prezentowanych plakatów najważniejszą grupę stanowiły autoportrety artysty. Tę rzadką w plakacie tematykę – autoportret jako nośnik idei i znaczeń – w przypadku Hałasy należy interpretować w szerokim kontekście, biorąc pod uwagę autobiograficzny zapis wydarzeń, w tym organizowane wystawy, biennale, festiwale, również w ramach pracy pedagogicznej na UQAM. Do tych prac należą także te reklamujące Wydział Designu, którego Hałasa był twórcą i pedagogiem od 1975 roku. W tym miejscu warto wymienić najważniejsze pola jego działalności i powstałe do nich projekty plakatów. Od 1980 roku Alfred Hałasa współorganizował laboratorium badań eksperymentalnych w komunikacji wizualnej „Bretelle”. W 1981 roku utworzył z kolegami Centre de Design i Design International na UQAM. Były to coroczne letnie kursy, konferencje i warsztaty z projektowania przemysłowego prowadzone przez najlepszych specjalistów świata. Kierował też licznymi przedsięwzięciami edukacyjnymi, przyczynił się tym samym do rozślawienia szkoły wzornictwa przemysłowego UQAM na całym świecie. Był również aktywny w działaniach artystycznych na terenie Polski, gdzie między innymi zasiadał jako przewodniczący w jury konkursu na ilustrację LUX w 2004 roku i krakowskiego Festiwalu Plakatu Reklamowego w 2005 roku. Jednocześnie sam wielokrotnie organizował wystawy polskiego plakatu na UQAM University, w których uczestniczyli również polscy twórcy, między innymi prof. Władysław Pluta i Franciszek Starowieyski.

Oddzielną część działalności projektowej artysty stanowi zespół ponad 80 plakatów stworzonych dla Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie, którego Alfred Hałasa jest członkiem od 1982 roku. Plakaty reklamujące koncerty, spotkania autorskie z wybitnymi postaciami polskiego teatru, filmu, literatury powstały w latach 1982-2020. Wątki patriotyczne, z symbolami orła, polskiej flagi, biało-czerwonych goździków i czapki rogiatki, to kolejny zespół prac oddających ducha kanadyjskiej Polonii. Liryczne w nastroju plakaty patriotycznych świąt, a także plakaty teatralne i muzyczne zawierają wątki osobiste przeplatane humorem i niezwykłymi skojarzeniami. Artysta wielokrotnie powtarza, że z wiekiem odczuwa coraz

większą więź z krajem, nasuwającymi się obrazami z dalekiej przeszłości. Niewątpliwie Jego prace, również te z ostatnich lat, potwierdzają ten pogląd.

Koncert kameralny Nadii Monczak, 2013

30 grudnia 2018 roku prof. Alfred Hałasa otrzymał najwyższe kanadyjskie odznaczenie: Order of Canada „... for his contributions to graphic design, having created internationally renowned posters and illustrations”. Motto Orderu: Desiderantes meliorem Patriam – Pragnący lepszej ojczyzny.

Prace artysty znajdują się w zbiorach muzeów kanadyjskich, a także w Polsce – w zbiorach prywatnych oraz w kolekcjach polskich instytucji. W Muzeum Plakatu w Wilanowie, w Fundacji Polskiej Sztuki Emigracyjnej 1939-1989 w Warszawie i najczęściej – 200 plakatów – w Archiwum Emigracji Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Bibliografia

1. *Le Monde d'Alfred II: 40 Ans d'Affiches d'Alfred Halasa*, Bibliothèque et Archives nationales du Québec, Montréal, Canada 2014 (zawiera kalendarium życia i twórczości)
2. *Alfred Hałasa, Plakaty ze zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie*, praca zbiorowa pod redakcją Janusza Antosa, Kraków 2018 (zawiera kalendarium życia i twórczości)
3. *Alfred Hałasa, Plakaty*, katalog wystawy w Galerii Dom Polonii w Krakowie, wyd. Fundacja dla Polskiej Sztuki Emigracyjnej 1939-1989, Warszawa, 2019

**POLSKI
INSTYTUT
STUDIÓW
NAD SZTUKĄ
ŚWIATA**